

Kam liudėti su varpais ir toliais,
Jei nenori, kaip tas aidas, žūti.
Trauk su vėjais, lygaus kelio broliais,
Tai tu rasi laisvą, taurią būtį!

V. Mykolaitis-Putinas

Liburiai

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Lietuvos
nacionalinė
M. Mažvydo
biblioteka

Nr. 45 (57)

Augsburgas, 1946 m. gruodžio mėn. 7 d.

II metai

Daugiau dėmesio teisiniams nuostatom

Jurgis Kilna

Antrojo pasaulinio karo žudynių ir naikinimų baisumai neigiamai paveikė žmonių moralę. Nusizengimai, nusikaltimai, moralės ir teisės nuostatų bei dorųjų papročių nepaisymas pradėjo žmonėse daug labiau reikštis.

Lietuvių tauta daugumoje gražiai išsilaikė. Tačiau žiauriųjų okupacijų metais lietuviai stačiai įprato įvairiai laviruoti, nevykdę prispaudėtų potvarkių, įsakymų, nurodymų. Ir tai visai suprantama. Tik sąmoninga tauta galėjo sveikiai išsilaikyti ir nepasiduoti atėjūnų prievartai, vilionėms, gundymams, norams palenkti savo pusę ir įsijungti jų visa naikinančiai kovon. Tik su pagrindiniu nusistatymu nepasiduoti okupantų siekimams buvo galima tinkamai išsilaikyti ir visą laiką siekti savų tautinių tikslų. Okupacijos metu nevykdymas iš svetur atsigabentųjų ir savo pavergimo naudai skelbiamų nuostatų buvo visais požūriais reikalingas. Šie nuostatai ne tik nebuvo vykdomi, bet dar organizuoti buvo jiems priešinamasi ir vedama žūbtinė kova. Ši kova pareikalavo ir žymių aukų. Dar ir šiaandien ji toli gražu nebaigta.

Tuo tarpu esame išblaškyti, toli nuo savosios tėvynės, kita tautių iš visų pusių apsupti. Klekvienas mūsų žygis ir darbas kitų matomas ir sekamas. Iki šiol žymioje daugumoje tinkamai išsilaikėme ir čia. Tai rodo mūsų darbai. Stovyklose tinkamai susitvarkėme. Įsisteigėme daug švietimo ir kultūros įstaigų. Masiskai dirbamas švietimo, kultūros ir meno darbas. Profesinis persitvarkymas eina teigiama linkme. Daugelis mūsų ištisas dienas dirba okupacinių pajėgų darbus. Bet kartais pasitaiko ir vienas kitas nusikaltimas. Kyla klausimas, ar šiose ypatingose dabarties aplinkybėse kuris nors mūsų gali nepaisyti moralės ir teisės nuostatų ir galime nusikaltiti? Ar nors vienas mūsų gali šiuo metu nedoravimai ir laisvai elgtis? Atsakymas aiškiausias! Dabar privalome visi, kaip vienas, išsilaikyti nesutepę tiek moraliai, tiek ir teisiškai. Nusizengimai, nusikaltimai, per daug laisvas mūsų elgesys skaudžiai kenkia ne tik nusizengėjams, bet ir visai mūsų tautai.

Todėl bendrieji dekalogo dėsniai ir krikščioniškas principas — mylėti artimą, kaip patsi save — turi būti fikicinių lietuvių šventai vykdomas. Dėsnį — nedaryk artimui to, ko nenori, kad artimas tau darytų — turi vykdyti indiferentas arba netikintis

lietuvis. Nuolat prisimindami ir vykdydami šiuos moralės nuostatus, išvengtume mūsų pilkoje gyvenimo kasdienybėje labai ir labai daug negerovių, kurių šiaandien, deja, pasitaiko.

Be moralinių nuostatų, šiaandien mūsų gyvenimą ir veiksmus tvarko teisės nuostatai. Okupacinių kariuomenių bei administracijos įstaigų potvarkiai, parodymai, taisyklės, nurodymai mums

čią tūkstančiai okupacinių vyriausybų pareigūnų ir vietos vokiečių policijos kasdien seka įstatymų vykdymą ir gauda nusikaltėlius. Juos sulaiko ir perduoda teismams teisti. Teismai žiūri bylas ir kaltiesiems skiria bausmes. Tremtinių bylas sprendžia okupaciniai karo teismai ir tautiniai bendruomenės teismai. Bausmės nemažos ir skaudžios. Be visų galimų tremtiniais bausmių, dar gali būti už didesnius nusikaltimus teismo skiriama kaip bausmės talpinimas į atitinkamas stovyklas bei priverstinis grąžinimas tėvynėn.

Dabar pats laikas įsisąmoninti veikiančius teisės nuostatus ir vengti nusikaltimų. Turtiniai nu-

ir visais galimais būdais per spaudą ir žodžiu išdėstyti tremtinių masei mums taikomus svarbesnius teisės nuostatus ir juose numatytas bausmes. Daug nelaimių įvyksta ir daug žmonių kenčia vien dėl potvarkių nežinojimo, nes niekas negali nežinoti pasiteisinti. Žinant veikiančius potvarkius bei grėsiančias bausmes, ir nusikaltsti bus sunkiau, gi nusikaltus neteks galvoti. Ne tik teisininkai, bet ir mokytojai bei dvasininkai turėtų svarbesnius teisės nuostatus ir atsakomybės dydį savo tautiečiams išdėstyti. Kovą su nusikaltimais reikia vesti sistemingai ir visiems pajėgiems šį darbą dirbti sutelktomis jėgomis.

koncentracija, šiaandien raudonarmietis tikrai pripuolamai sutinkamas gatvė.

Stettine lenkų jūrų administracija jau perėmė vieną uosto salą, bet paties uosto 80% dar tebėra sovietų rankose. Sritis apie uostą yra visiškai evakuota, taip pat ir Politz, garsusis vokiečių sintetinės naftos fabrikas, kuris yra dalinai sugriautas per sąjungininkų bombardavimą, o liekanos yra išmontuojamos ir išvežamos į SSSR. Lenkų Žem. Silezijos tebematyti gausios rusų stovyklos. Walbrzyche (Waldenburg), sakoma, jie turi savo kooperatyvines krautuves ir gyvena daugiau ar mažiau atskirai, kaip ir daug kur kitur Lenkijoje. Tas pats yra Lignicoje ir kai kuriose vietose vakariniam Lenkijos pasieny.

Aerodromų kontrolė

Dauguma Lenkijos aerodromų yra savo rūšies sovietų kontrolė. Pav. Wroclave lenkų keleiviams neleidžiama veikščioti po aerodromą, bet jie yra suvaromi į laukiamąjį. Poznanės aerodromas Vakarinėje Lenkijoje, naudotas „Lot“, pulkios lenkų orinio susisiekimo organizacijos, dabar apėmusios visą kraštą, iki šiol tebėra sovietų orinių pajėgų bazė. Čia apsauga yra dar griežtesnė kaip Varšuvoje, kur kariniam skraidymui yra atskiros aikštės, atskirtos nuo civilinio susisiekimo. Laisvai skraidyti užsienio diplomatiniais lėktuvais yra daroma sunkumų. Prieš kurį laiką britų ambasadoriui nuskrudus iš Varšuvos į Krokuvą, grįžti jis buvo priverstas automobiliu dėl susidariusių kliūčių gauti reikalingą leidimą.

Oficialiuose sluoksniuose yra tvirtinama, kad Lenkijai dėl paruoštų lakūnų ir lėktuvų trūkumo turi į pagalbą ateiti Sovietų Rusija ir paremti ją suorganizuoti civilinę ir karinę oro pajėgą. Dauguma Lenkijos naudojamų lėktuvų yra rusų gamybos. Kadangi tik keletas lenkų lakūnų sugrįžo iš Anglijos, pilotai yra rusų apmokomi, ir iki šiol jų rusai instruktoriai tebesėdi šalia kontrolinėje kabinose. Net maršalo Rola Zymierski, Lenkijos kariuomenės šefo ir krašto apsaugos ministerio, lėktuvus tebeaptarnauja rusų lakūnų. Tiems, kurie teiraujasi dėl rusų kariuomenės buvimo Lenkijoje pateisinamumo, yra lengvai paaiškinama kelių į okupuotą Vokietiją apsaugos reikalų.

Pagal marš. Rolą Zymierski praėjus mėnesiui padaryta pareikima, rusų karininkų skaičius Lenkijos kariuomenėje, prieš metus buvęs didelis, dabar tesiekia 4,5%. Išs. pranešė, kad nuo 1945 m. birželio mėn. apie 14 000 rusų karininkų (iš jų 40 generolų) yra išėję iš lenkų kariuomenės. Paruošus daugiau lenkų karininkų Lenkijoje ir Maskvoje, kur gen. Berling dirba kaip ryšininkas tarp

Liudas Vilimas

Procesija/Aliejus, 1946 m.

privalomi ir stropiai mūsų vykdytini.

Pagaliau gyvename Vokietijoje. Čia kasdien susiduriame su vietos įstatymais, taisyklėmis, potvarkiais ir gyventojų per šimtų metų vykdomais nerašytaisiais doraisiais papročiais. Nė vienas mūsų negalime prasišlenkti su mintimis nuostatais ir savaip neat-sakingai elgtis. Nepaisydami įstatymų ir tuo būdu nusikalsdami, mes ardome vietinę teisėtą santvarką, kenkiame vietos ūkiniam gyvenimui ir žmonių gerovei. Be to, kurio nors nusikaltimas arba net menkas nusizengimas meta dėmę visai mūsų tremtinių bendruomenei ir net visai lietuvių tautai.

Antra vertus, tenka prisiminti, kad jau šiuo metu su nusikaltimais vedama griežta kova. Sta-

sikaltimai, spekuliacija, kainų priežiūros prasilenkimai, valtių suvaržymo nepaisymas, judėjimo taisyklių, zonų perėjimo, spaudos ir cenzūros taisyklių nevykdymas turi mūsų tarpe išnykti. Ypač dažnam mūsų labai pavojingas laisvų gabenimas. Reikia įsikalti galvon, kad laisvūs šiuo metu galima išvysti tik pašto keliu, bet jokiu būdu ne asmeniškai juos vežioti. Laikas atsikratyti šio lengvapediškumo ir reikia laisvūs visuomenei paštui įteikti, bet ne gerajam bičiuliui, kuriam už šį neteisėtą patarnavimą sunkesniais atvejais gresia net mirties bausmė... Be to, nusikaltimai asmeniui, dorovės taisyklėms ir t. t. ir t. t. — visos šios negerovės turi dingti iš mūsų gyvenimo!

Mūsų teisininkams yra labai dėkinga ir rimta pareiga patiems išstudijuoti veikiančius nuostatus

DABARTINĖ LENKIJA

Gromyko reikalavimas, kad didžiosios valstybės paskelbtų savo kariuomenės, esančios svetimuose kraštuose, skaičių, neišvengiamai iškėlė klausimą, koks yra raudonosios armijos stiprumas Lenkijoje. Šiuo klausimu dar nėra buvę jokio oficialaus pranešimo nei iš rusų, nei iš lenkų pusės. Tačiau kiekvienam, kuris keliauja per Lenkiją, yra aišku, kad paskutiniaisiais mėnesiais rusų kariuomenės skaičius yra labai sumažėjęs. Šį faktą pripažįsta ir čia esą diplomatai. Varšuvoje ir anksčiau tėra buvę keliolika rusų. Didesniose miestuose, kaip Krokuvoj, Poznanėje, Wroclave (Breslau), kur anksčiau buvo didelė raudonosios armijos

ZIBURIAI LITHUANIAN WEEKLY THE LIGHTS

Licensed by Military Government for Bavaria

Leidėjas - redaktorius JUOZAS VITENAS. Laikraščio meninė pusė tvarko dail. V. RATAS. Redakcija ir administracija: Augsburg-Hochfeld, Baltic Camp. Išeina kartą per savaitę, šeštadieniais.

Printed by Haas & Cie., Augsburg Atskiro numerio kaina RM. 1.50

rusų ir lenkų kariuomenės, ir liksieji rusų karininkai bus atleisti. Lenkų kariuomenė esą rusų karininkai dėvi lenkų uniformą. Iš tikrųjų jų daugumas yra lenkų kilmės. Lenkų kariuomenė yra sudaryta pagal raudonosios armijos modelį, turi politinį apmokymą ir yra apginkluota rusų ginklais, tankais ir artilerija. Kariniai vadai nuolat prabėžia, kad karo atveju abi kariuomenės veiktų bendrai.

Užsienio politika

Be plačiai vykdomos kontrolės Lenkijos dviejose srityse, sovietų įtaka yra labai ryški, būtent, užsienio politikoj, kas dažnai parodoma tarptautinėse konferencijose, ir vidaus saugume. Pirmojo pasireiškia ne tik dėl glaudžios sąjungos tarp šių dviejų kraštų, bet ir dėl jų bendrai nepakankamos Vokietijos. Drąsiai galima sakyti, kad vyriausias Lenkijos užsienio politikos kūrėjas valstybės paskretorius užs. reik. ministerijoj Zigmunt Modzelewski ir valstybės paskretorius ministerijų kabinete Jakob Berman, abu įsitikinę komunistai, natūraliai siekia veikti rankon su Molotovu ir Višinskium.

Kas liečia vidaus saugumą, kur rusų įtaka gali būti pastebėta, tai čia ji tikrai nėra vyraujanti ir dabar tiek aiški, kokia ji buvo kurį laiką po išvadavimo. Ji nėra visiškai pilna, kaip kai kurie lenkai skundžiasi, arba kaip kai kurie tie, kurie nėra lenkai, tvirtina. Dažnai girdėti kaltinimas, primetamas rusams, kad jie vadovauja Lenkijos saugumo policijai ir kad pats ministeris Radkiewicz yra rusas. Bet šis tvirtinimas yra neteisingas, nes nėra apčiuopiamų įrodymų, kad rusų valdininkai čia kištųsi. Tikra yra, kad sistema laikyti saugumo policiją yra pasiskolinta iš SSSR ir kad ji yra sukurta pagal rusų modelį. Lenkijoje, kaip ir Rusijoje, saugumo policija yra revoliucijos išdava. Jos funkcija yra sutrukdinti kontrrevoliuciją arba į ją panašų judėjimą. Čia reikia priminti, kad Lenkijoje veikianti teroristinė opozicija yra nukreipta tiek prieš rusus, tiek prieš laikinąją vyriausybę. Kol

tosios sąlygos bus, bendradarbiavimas tarp šių dviejų šalių saugumo policijos bus palaikomas. Sakyti, kad Lenkija yra susirišusi su NKVD agentais, kurie kišasi į paprastų piliečių gyvenimą, yra nepagrįsta.

Grynai krašto vidaus reikaluose visi ženklai rodo, kad sovietai nebando kištis ar vadovauti. Pav. tokioj svarbioj srity, kaip auklėjime, nėra įvesta marksistinio švietimo pradžių ir vidurinės mokyklose. Tose mokyklose, kuriose mokoma antroji kalba, yra leista pasirinkti rusų arba anglų. Geležinkeliai, paštas, telegrafas ir visos krašto organizacinės gyvenimas yra tvarkomas ir vadovaujamas lenkų. Ūkiniame gyvenime lenkai yra savo likimo šeimininkai. Išdalinę žemę tarp bežemių ūkininkų ir nacionalizavę pagrindinę pramonę, jie dabar kuria kooperatyvus bei valstybines įmones, palikdami daug laisvės ir privatinę iniciatyvą.

Varšuvoj sovietų ambasadorius su lenkų įstaigomis susisiečia to pačio diplomatinė rutino, kaip ir kiti užsienio atstovai. Būdami labai diskretūs savo elgesiuose, rusų ambasados nariai, kariniai atstovai ir net spaudos korespondentai gyvena savo atskirą gyvenimą ir tik mažai tesusisiečia su lenkais. Iš kitos pusės kultūrinio susitarinimo tarp abiejų kraštų stiprinimas yra didžiulis. Rusų filmos vyrauja, o rusų knygos ateina didėjančiu kiekiu, nors iki šiol lenkų knygynuose lengviau nusipirkti britų negu rusų laikraštį. Raudonoji armija leidžia dienraštį „Wolnosc“ (Laisvė), kuris Varšuvoj yra plačiai paskleistas; svarbiausias jo tikslas yra įtikinti lenkų skaitytoją SSSR didumu ir galingumu.

Paskubintas rusų kariuomenės atitraukimas iš Lenkijos krašto gali prisidėti prie išvengimo tolimesnio lenkų jausmų apkartinimo. Vidutinis lenkas apskritai yra toli nuo draugiškumo. Nėra lengva pašalinti šimtmečių priešpaudos ženklus ir kazokų bei caro policijos atsiminimus. Jis jaučiasi „vakariečiu“ ir aukštesniu už „rytių“ rusą. Raudonosios armijos karininkai, kurie

ateina į lenkų restoranus, nėra nuosirdžiai priimami. Jie mėgsta šokti, bet labai mažai randa lenkų moterų, kurios neatsisakytų nuo pakvietimo.

Suskaldyti lenkai

Bendro nusistatymo sovietų atžvilgiu lenkai gali būti suskirstyti į tris klases. Vyriausybė ir jos artimiausi bendradarbiai entuziastingai pasisako už glaudžiausią bendradarbiavimą. Jie besąlygiškai tiki į Stalino ir sovietų reikalų tvarkymą ir yra įsitikinę sąjungos su sovietais nauda. Taip tiki ne tik komunistai, bet ir daugumas socialistų ir kitų provyriausybinių partijų žmonių. Antroji klasė sutinka su reikalais dėl sąjungos su SSSR, bet sunkiai ją laiko naudinga. Ji apima vidurinę gyventojų klasę, labiau apsišvietusius ūkininkus ir laisvų profesijų žmones. Kadangi jie lošia svarbų vaidmenį gyvenime, jie turi būti bet kokia kaina laimėti, jei norima, kad lenkų sąjunga taptų reali ir patvari. Jie yra pasiruošę paremti panslavizmą, bet priešinasi sovietų ekonominei sistemai ir bijo jos įsigalėjimo. Tačiau daugelis iš jų emė tikėti į sovietų paramos reikalingumą po Byrnes kalbos Stuttgarte dėl lenkų sienų. Trečią klasę sudaro nesutaikomieji, kurie priešinasi Rusijai, kaip Rusijai ir kaip komunistinei valstybei. Jie daugumą apima nacionalizacijos palieistus sa-

Prof. inž. Ernestas Galvanauskas (kairė) su paskutiniu JAV įgaliotu ministru Lietuvai dr. Owen J. C. Norem

vininkus ir pramonininkus, gražią dalį dvasiškių ir giliai tikinčių ūkininkus bei ginkluotus opozicionierius, pasisėpusius miškuose. Prie jų reikia pridėti tūkstančius lenkų užsieny, kurie atsisako pripažinti dabartinę laikinąją vyriausybę.

Lenkai pripranta prie sąjungos su rusais pamažu, be to, yra matyti, kad Maskva yra pasiruošusi padaryti nuolaidų ir parodyti geros valios. Tą stengiamasi nuolat demonstruoti ir net atitinkamais veiksmais dramatiškai. (The Times, Nov. 13, 1946)

J. K.

PROF. INŽ. ERNESTAS GALVANAUSKAS

(45 metų visuomenės ir politikos darbo sukaktuvėms)

Prof. E. Galvanauskas gimė 1882 metų lapkričio mėn. 19 d. Zizonių kaime, Cipėnų valsč., Panevėžio apskr. 1892 – 95 metais mokėsi Vabalninko pradžios mokykloje. 1895 – 97 metais, privačiai pasirengęs, išlaikė Panevėžio realinėje mokykloje dviejų klasių kursą. 1897 – 1902 metais baigė Mintaujos realinę gimnaziją. 1902 – 1904 ir 1906 – 1907 metais lankė Petrapilio kalnų institutą. 1908 – 1912 metais Belgijoje, Liège mieste įsigijo kalnų inžinieriaus ir 1913 metais ten pat elektros inžinieriaus diplomus.

1905 metais prof. E. Galvanauskas aktingai dalyvavo revoliuciniame lietuvių sąjūdyje, vadovaudamas Panevėžio apygardos valstiečiams, steigdamas Valstiečių Sąjungos ratelius ir organizuodamas kovą prieš caro valdžią už lietuvių tautos išsilavinimą.

Jau prieš 1905 metus E. Galvanauskas priklausė Lietuvos Demokratai Partijai ir 1905 metais buvo iškviestas iš Petrapilio į gimtąjį Cipėnų valsčių vadovauti šio valsčiaus gyventojų susirinkimui, susauktam vietos savivaldos ir bendriniam lietuvių tautos klausimams svarstyti. E. Galvanauskas bei svyravimo atvyko iš tolimojo Petrapilio, sėkmingai pravedė istorinį valstiečių susirinkimą ir plačiai proklamavo lietuvių tautinius savitumus ir tautos laisvės idėjas. Cipėnų valstiečių nutarimai vėliau buvo beveik ištaisai priimti Didžiojo Vilniaus Seimo ir paskleisti visoje Lietuvoje. Šie nutarimai buvo lemiamos reikšmės tolimesnei lietuvių išsilavinimo kovoj. E. Galvanauskas aktingai dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime ir buvo vienas pirmųjų Valstiečių Sąjungos steigėjų. Šios Sąjungos darbuose E. Galvanauskas labai pasižymėjo ir sukėlė mūsų ūkininkiją prieš nekenciamą caro valdžią. 1906 metais E. Galvanauskas rusų žandarų buvo suimtas ir laikomas Panevėžio kalėjime. Po 3 mėnesių kalinimo už įkaitą ligi teismo buvo paleistas. Kadangi E. Galvanauskas kandidavo į antrąjį Rusijos Valstybės Duma, tai jam vėl buvo iškeltas naujas kaltinimas, ir jis antrą kartą žandarų suimamas. Vargais negalais E. Galvanauskui pasisekė pasprukti Suomijon, kame caro režimas buvo žymiai susilpnėjęs. Gyvendamas Suomijoje, 1906 – 1908 metais E. Galvanauskas daug rašė į „Lietuvos Ūkininką“, „Vilniaus Žinias“ ir į kitus lietuvių laikraščius, pasirašinėdamas Juodkalniečiu, Ernestu Barzdyla, Kipsiuku ir Pakapės ir kt. Rašė ir populiarias brošiūras. Prasidėjus areštams ir Suomijoje, E. Galvanauskas priverstas buvo išvykti Belgijon, kame baigė aukštųjų mokslus ir dirbo iki 1913 metų. 1913 metais išvyko į Serbiją. Čia dirbo Prancūzų bankų konsorciumo bendrovėje. Būdamas Beograde, įsitraukė į tautinį ser-

bių darbą. Gera žinodamas lietuvių tautos vargus ir bėdas, negalėjo ramiai kėsti panašių serbių tautos vargų. Didžiojo karo metu austrams okupavus Serbiją, E. Galvanauskas kartu su serbų kariuomene traukėsi per Juodkalniją bei Albaniją ir išsikėlė Parizyje, kame jau 1918 metais kartu su kitais lietuviams organizavo Informacijų Biurą ir 1919 metais buvo paskirtas Lietuvos vyriausybės delegacijos „taikos konferencijoje Parizyje nariu.

Grįžęs po ilgų metų Lietuvon, E. Galvanauskas 1919. X. 7 – 1920. VI. 19 metais buvo Lietuvos respublikos ministru pirmininku, finansų, prekybos ir pramonės ministru, 1920. VI. 19 – 1922. II. 12 – finansų, prekybos ir pramonės ministru, 1922. II. 12 – 1923. II. 22 – antrą kartą ministru pirmininku ir užsienio reikalų ministru, 1923. VI. 19 – 1924. VI. 18 – trečią kartą ministru pirmininku ir užsienio reikalų ministru. 1924 – 1927 metais E. Galvanauskas Lietuvos atstovas Londone, 1927 – 1928 metais Klaipėdos uosto valdybos pirmininkas. Bedirbamas valstybinį darbą, E. Galvanauskas labai daug nuveikė lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės naudai ir ne vieną kartą gynė Lietuvos reikalus įvairiose tarptautinėse institucijose: Tautų Sąjungoje, tarptautinėse derybose ir t. t. Nuo 1928 metų E. Galvanauskas pasitraukė iš valstybinio darbo ir atsidėjo tik visuomeniniam ir prekybini bei pramonės darbiui Klaipėdoje. Čia E. Galvanauskas rūpesčių ir jam vadovaujant buvo sutvarkyta Klaipėdos medžio pramonė ir suorganizuota Statybos bendrovė aprūpinti lietuviams darbininkams pigiais ir patogiais butais. Nuo 1934 metų buvo jo paties pastangomis įkurto Klaipėdos Prekybos Instituto rektorius. Prekybos Institute E. Galvanauskas dėstė bendrąjį monių ūkio mokslą, pramonės monių bei uostų ūkį ir parąšė pagrindinius šių mokslo šakų veikalus. 1939 – 1940 metais E. Galvanauskas buvo finansų ministru. Antrasis pasaulinis karas, ryšium su Sovietų okupacija Lietuvos, privertė E. Galvanauską pasitraukti už savo tėvynės ribų. Nacių režime E. Galvanauskas daug kentėjo: buvo ištremtas iš gyvenamosios vietos, apie pusantros metų laikomas griežtoje policijos priežiūroje, neteko savo šeimos narių ir viso turto.

E. Galvanauskas tremtyje ne-nustoją geros nuotaikos. Jis nuolat rūpinasi lietuvių tautos reikalais ir daro visa, kad tik lengviau ji pakeltų beisiuolius pasakutinio karo padarinius. Nors daug pergyvenęs, bet jaučiasi visai stipriai ir energingai atlieka svarbius dienos darbus. Paklaustas, ko palinkėtų tremtiniam, nedvejodamas atsakė: „Linkėčiau daugiau kantrybės, negyventi provizoriniais, bet tvarkytis ir elgtis turtum laikino apsigyvenimo vietoje gyventum visą savo gyvenimą, nes šitokių atvejų daug lengviau pralinks sunkiosios dienos ir greičiau ateis mūsų laukiamoji valanda.“

Kaunas, Laisvės alėja

V. Kizlaičio nuotr.

UNRRA, jos organizacija ir darbai

I

Bendromis Jungtinių tautų — 44 valstybių — pastangomis sukurtos pasaulinės organizacijos UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) — Jungtinių Tautų Paramos ir Atstatymo Administracijos vardas gerai žinomas ne tik karo nuniokotiems kraštams, gaunantiems pagalbą savo šalies ūkiui atstatyti, bet ir skaitlingiems tremtiniams, jų taip ir mums, karo įvykių pasekoje netekusiems savo tėvynės. Kaip žinia, paskutinėje UNRRAos konferencijoje š. m. rugpjūčio mėn. Zenevoje buvo nutarta, kad Jungtinės tautos nuo ateinančių metų pagalbą teiks nebe UNRRA, bet Jungtinių Tautų Organizacija, — atseit, karo padarytų sugriovimų lyginimas įeina į naują etapą. Tad dabar, atrodo, būtų pravartu, pasinaudojant „Europa-Archiv“ Nr. 3 pateikiamais duomenimis, peržvelgti UNRRAos atliktą darbą.

Britų ministras pirmininkas W. Churchill 1940 m. rugpjūčio mėn. parlamente pareiškė, kad na-ū galybės sutruškinus Europai atnešias laisvę, taiką ir — maistą. Pastarajam pažadui realizuoti, Didžiosios Britanijos kvietimu, 1941 m. rugsėjo mėn. 24 dieną Londone susirinko sąjunginių valstybių atstovai ir sudarė tarpasjunginę komisiją pokario reikalams tvarkyti. 1941 m. pabaigoje buvo sudaryta Viduriniams Rytams reikalingai pagalbai teikti ir jų pabėgėliams rūpinti organizacija (MERRA). 1942 m. liepos mėn. Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas F. D. Rooseveltas sukūrė įstaigą užjūrio kraštams paramai teikti bei jų atstatymui padėti (OFRRRO). Be to, J.A.Valstybėse buvo sudaryta eilė vyriausybinių komisijų studijuoti galimybes pokario gyvenimą ūkiškai atstatyti. Tuo metu visos nuo vidaus suvarotojimo atliekamos maisto ir kitos prekės buvo pavestos Tarptautiniam Aprūpinimo Fondui, kuris iš savo išteklų aprūpindavo ir kariuomenės paklausa, 1943 m. lapkričio 8 dieną Vašingtone susirinko 44 valstybių atstovai ir pasirašė anglų ir amerikiečių paruoštą sutartį, kuria buvo steigama Jungtinių Tautų Paramos ir Atstatymo Administracija — UNRRA. UNRRAos statutas naujos organizacijos tikslus apibrėžė šiaip: parūpinti maisto produktus, kurą, rūbus, pastogę, sanitarinę globą išlaivintų kraštų gyventojams; kraštui atstatyti reikalingų priemonių parūpinimas; karo belaisvių ir tremtinių repatrijavimas; parūpinimas priemonių atstatyti nuteriotų kraštų žemės ūkio ir pramonės gamybą; padėti atstatyti viešajam gyvenimui reikalingas institucijas. Visa tai UNRRA įgyvendina, bendradarbiaudama su karinėmis įstaigomis bei remiama atitinkamų kraštų vyriausybų.

Pačia UNRRAos organizaciją sudaro: Taryba, Vyriausioji komisija, Generalinis direktorius, Tiekimo komisija, Tarybos komisija Europai, Tarybos komisija Toliemiesiems Rytams ir įvairios techniškosios bei konsultatyvinės komisijos. UNRRAos Taryba, susidedanti iš valstybių, UNRRAos narių, atstovų, rinkdamasi posėdžių ne mažiau kaip du kartus per metus, nustato UNRRAos veikimo planą ir gaires. Nesant Tarybos, jos funkcijas vykdo Vyriausioji komisija, kurios sudėtinį įeina Jungtinių Amerikos Valstybių, Didžiosios Britanijos, Sovietų Sąjungos ir Kinijos atstovai. Sprendžiant pagalbos tiekimą kuriai nors val-

J. Venta

tybei, neturinčiai atstovų Vyr. komisijoje, kviečiamas jos atstovas. Vykdomąją valdžią UNRRAoje turi Generalinis direktorius, kurį Vyr. komisijos pasiūlymu skiria Taryba. Gen. direktorius savo darbų apyskaitą periodiškai pateikia Tarybai ir Vyr. komisijai. Šalia Tarybos yra trys komisijos: tiekimo, Europos reikalams ir Toliimų Rytų reikalams. Pirmoji pateikia Tarybai ir Vyr. komisijai pasiūlymų tiekimo klausimais. Antroji ir trečioji — teikia patarimų visais Europos bei Toliimų Rytų kraštų aprūpinimą liečiančiais reikalais.

II

Per visą UNRRAos gyvavimo metą yra įvykusios penkos UNRRAos konferencijos — UNRRAos Tarybos susirinkimai. Pirmoji posėdžiavo 1943 m. lapkričio mėn. Atlantic City, J.A.Valstybėse. Konferencijoje buvo nutarta sudaryti keturias komisijas: 1. organizacijos ir administracijos — įvairių komisijų veikimui derinti; 2. bendriems reikalams — administracijos reikalams ir susijusioms su valstybėmis, UNRRAos nariams; 3. finansų ir tiekimo — administracijos finansavimui, tiekimo reikalų tvarkymui ir 4. paramai teikti ir atstatymo klausimams svarstyti — numatyti techniškas priemones užplanuoti paramai praveisti. Tame UNRRAos Tarybos posėdyje buvo nutarta, kad parama teikiama, neatsižvelgiant rasinių, tautybinių ar politinių įsitikinimų; už tikslingą gėrybių paskirstymą kuriame nors krašte atsako atitinkamo krašto vyriausybė; visi gyventojų sluoksniai aprūpinami lygiomis ir kt. Taryba patvirtino 1944 metams biudžetą sumoje 10 mil. dol. ir nustatė įnašų dalį kiekvienam UNRRAos nariui.

UNRRAos Taryba antrą kartą konferencijos susirinko 1944 m. rugsėjo mėn. Montrealyje, Kanadoje. Šį kartą konferencijoje stebėtojais dalyvavo įvairios tarptautinės organizacijos. Biudžetas 1945 metams nustatytas sumoje 11,5 mil. dol. Be to, buvo sudarytas 7,5 mil. dol. fondas 1944 m. išlaidoms padengti. Taryba nutarė globoti ir repatrijuoti visus piliečius, vokiečių išgabentus iš jų gimtųjų kraštų. Konferencija pasisakė, jog UNRRA negalėsianti ilgą laiką padėti pilnai atstatyti išlaivintų kraštų sugriautos pramonės ir prekybos.

Kiekvienoje konferencijoje itin svarbią vietą darbų eilėje užimdavo finansiniai reikalai. Bendru principu kiekviena, prieš neokupuota, Jungtinių tautų bendruomene priklausanči valstybė turėjo

UNRRAos reikalams įmokėti vieną procentą savo tautos pajamų. 1945 m. rugpjūčio mėn. tasai įnašas buvo padidintas iki dviejų procentų. Iš 44 įnašus privalančių mokėti valstybių 13 valstybių buvo vokiečių okupuotos, 1945 m. rugsėjo mėn. su UNRRAos fondu buvo atsiskaitysios 26 tautos. Jungtinių Amerikos Valstybių įnašas UNRRAon siekia 1,350 mil. dol., Britanijos — 322,4 mil. dol., Prancūzijos — 0,7 mil. dol., Sovietų Sąjungos — 1,1 mil., Pietų Afrikos — 18,1 mil. dol., Kanados — per 69 mil. dol. Jungtinės Tautos už UNRRAos tiekiamus patarnavimus

kėtis pakenčiamo ūkinio atkūrimo ir tikrumo. Neįsivaizduojama, kad Jungtinės Tautos norėtų išlaisvintus Europos tautos atiduoti badui. Tad, jeigu mes tuoj nepradėsime veikti, tai Jungtinių Tautų vardas šią žemą virs pašaišos žodžiu." UNRRAos uždaviniais išaugus, susidurta su resursų klausimu, nes neatidėdintiems reikalams sutvarkyti tuojau būv reikalinga 2 milijardai dol.

1946 m. kovo mėn. Atlantic City prasidėjo ketvirtasis UNRRAos Tarybos posėdis, kur dalyvavo 47 tautų atstovai. Ryšium su pasiūlytais maitinimo kriziu, vyr.

problema konferencijoje nebuvo išrišta. Tas klausimas šiuo metu sprendžiamas JTO organizacijoje. Kaip žinoma, Socialinė ir Ekonominė Taryba tremtinių reikalams rūpinti yra numatiusi steigti Tarptautinę Pabėgėlių Organizaciją (IRO — International Refugee Organization) ir tam reikalui priėmė atitinkamą statutą, kur, tarp kita ko, numatyta, jog pabėgėliai negali būti, prieš jų pačių valią, grąžinti į jų svetimų valstybių okupuotas, tėvines arba keldinami kur kitur. Tasai statutas dar reikalingas JTO Plinates nutarimo. Visų tremtinių, o lygiai ir mūsų, gyvenimo tvarkymą ateityje daugelyje atvejų pareis nuo besikuriančios Tarptautinės Pabėgėlių Organizacijos.

III

UNRRAos organizacija pirmuose savo veiksmingo darbo žingsniuose sutiko didelių kliūčių: karo padaryti sunaikinimai trukdė transportą, neturėjo tinkamo personalo ir t.t. Įvairių kraštų gyventojams padėti maistu, rūbais, medikamentais, lokalizuota bei likviduota beplintantys epidemijos, parūpinta kuro, transporto priemonių, žemės ūkio mašinų ir kt. Ligi 1946 m. gegužės mėn. vidurio UNRRA išdalino Europos gyventojams apie 10 milijonų tonų įvairių gėrybių vieno milijardo dol. vertės. Ligi 1946 m. kalandžio mėn. iš UNRRAos įvairių prekių bei gėrybių gavo (tonomis):

Italija	2.558.556
Graikija	2.560.808
Jugoslavija	1.670.756
Lenkija	924.502
Cekoslovakija	761.145
Ukraina	178.881
Austrija	132.574
Albanija	107.683
Baltudija	73.396
Dodekaneso salos	7.410
Vengrija	1.197
Suomija	805

Viso: 8.977.713

Iš šito kiekio maisto produktais 4.713.799 tonų; rūbais, tekstilės prekėmis, batais — 280.734 tonų; priemonėmis, reikalingomis žemės ūkiui atstatyti 711.492 tonų; įvairių gėrybių pramonei atstatyti — 3.250.616 tonų (iš jų kuro 2.440.732 tonų).

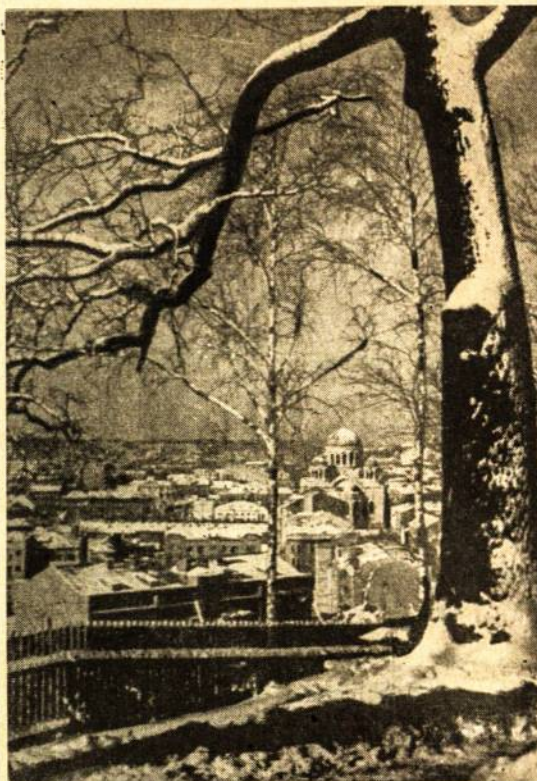
Milijonas dolerių UNRRAos išleista ligi 1946 m. birželio 30 d. šelpiant prekėmis:

Lenkijai	375,0
Jugoslavijai	369,3
Italijai	359,4
Cekoslovakijai	241,6
Ukrainai	161,9
Austrijai	53,9
Baltudijai	53,4
Albanijai	25,6
Vengrijai	3,3
Dodekaneso saloms	3,0

Ligi 1946 m. gruodžio 31 d., t. y. ligi UNRRA baigs savo darbus, jos bus išleista 2.337 milijonai dolerių.

UNRRAos darbas yra pirmasis tarptautiniu mastu pavykęs bandymas organizuoti padėti karo nuniokotiems kraštams atstatyti. Nors jos teiktoji parama daugelyje atvejų savo kiekiais ir nebuvo pakankama, tačiau ji vis dėlto buvo efektinga tiek, kad karo nuvargintoms tautos padėjo „to help themselves“ (sau pageltėti).

Paasaulinės organizacijos UNRRAos dėka, padedant karo nuvargintiems kraštams ūkiškai atstatyti „ant savų kojų“, buvo realizuotas vienas pokario Europai Vakarų Demokratijų duotų pažadų — „duoti duonos“.

Pirmasis sniegas Kaune

bei duodamas gėrybės jokio atpildo neima, tačiau tikisi, jog laisvę atgavusios valstybės dės pastangų, kad galėtų veikiai pačios savarankiai tvarkytis.

Trečioji UNRRAos konferencija įvyko 1945 m. rugpjūčio mėn. Londone. Joje UNRRAos vyr. direktorius H. H. Lehmanas šiaip apibūdino Europos išlaivintų kraštų padėtį ir nurodė UNRRAos veikimo kryptį: „Beveik visoj išlaivintoj Europoj tenka skaičyti su bado pavojumi, ūkine netarkva ir net visišku chaosu. Esame krizės išvakarėse. Jeigu tik vienerius metus galėtume padėti išlaivintoms tautos, tai jos galės ateityje ti-

dir. Lehman pasiūlė visame pasaulyje įvesti maisto racionavimą, tvarkyti maisto produktų eksportą. 1945 m. antroje pusėje UNRRA iš reikalingų 2.900.000 tonų maisto tegalėjo patiekti apie 1.800.000 tonų. 1946. III. 29 d. ilgametį UNRRAos vyr. direktorių H. H. Lehmaną pakeitė F. H. La Guardia.

Penktojoje UNRRAos konferencijoje 1946 m. rugpjūčio 5–16 d. Zenevoje buvo svarstomos dvi svarbios problemos: 1. kas bus UNRRAos įpėdiniu ir 2. kas perims toliau globoti Vokietijoje ir Austrijoje esančius 830.000 tremtinius (DP). UNRRAos vyr. dir. La Guardia pareiškė, jog UNRRA savo darbą turinti nutraukti, nes ji 1947 metais neturėsianti lėšų. UNRRAos parama gaunantiems valstybėms — Lenkijai, Cekoslovakijai, Balkanų valstybėms, Ukrainai ir Kinijai — pageidavo UNRRAos veikimą pratęsti, o Jungtinės Amerikos Valstybės ir Kanada — drauge mokėjusios 93% visos šalpa reikalingos sumos — pasiūlė klausimą pavesti Jungtinių Tautų Organizacijai. Jungt. Amerikos Valstybių atstovas oficialiai pranešė, kad JAV, davusios 20 milijardų dol., šiem metams pasibaigus, daugiau lėšų UNRRAos veikimui nebeduos. Po ilgų diskusijų buvo nutarta UNRRA likviduoti ir jos reikalus pavesti Jungtinių Tautų Organizacijai. Tremtinių

Kauno Bota nikos Sode

Prosper Mėrimas

LOKYS

(Profesorius Wittembacho
rankraštis)
(Pabaiga)

— Ir taip, ir ne, — atsakė daktaras. — Tai priklauso nuo išvykų, kurias jis daro.

— Kaip tai?

— Jei jis, pavyzdžiui, vyksta keliu, vedančiu į Raseinius, tai grįžta su skaudančia galva ir kuo blogiausiai nusiteikęs.

— O aš buvau nuvykęs į Raseinius ir man nieko panašaus neatstiko.

— Taip yra, ponas profesoriau, dėl to, — atsakė jis juokdamasis, — kad jūs nesat įsimylėjęs.

Aš, pagalvojęs apie panelę Gertrudą Weber, atsidusau.

— Tai pono grovo sužadėtinė gyvena Raseiniuose? — paklausiau aš.

— Taip, netoli nuo to miesto. Sužadėtinė? ... Apie tai nieko nesu girdėjęs. Tai grynų gryniausia

koketė! Jinai prives prie to, kad jis išsikraustys iš galvos, kaip ir jo motina.

— Iš tikrųjų, atrodo, kad ponias grovienė ... serga?

— Ji pamišusi, mielas profesoriau, pamišusi! Bet visų didžiausias pamišelis tai aš, kad aš čia atvykau! *

— Tikėkimės, kad jūsų slaugoma ji pasveiks.

Daktaras, atidžiai tyrinėdamas spalvą stiklo bordo, kurį jis laikė rankoje, papurtė galvą.

— Kaip jis mane čia matote, ponas profesoriau, aš buvau karo gydytoju viename Kalugos pulke. Sevastopoly me nuo ryto iki vakaro piaustėme kojas ir rankas; aš nė nekaltu apie sviedinius, kurie aplink mus skraidžiojo, kaip musės aplink nuluptą kuiną; kad ir turėdamas kuo prasciausias patalpas ir prasciausią maistą, aš niekuomet nevargau taip, kaip čia, kur aš kuo puikiausiai valgau ir geriu, kur aš gyvenu kaip koksai princas ir esu apmokamas kaip karaliaus rūmų gydytojas ... Betgi laisvė, mielas profesoriau! ... Įsivaizduokite, kad su ta velnio išpera žmogus neturi nė valandėlės ramumo.

— O ar seniai ji pavesta jūsų globai?

— Beveik dveji metai; bet ji jau mažiausiai dvidešimt septyneri metai kaip pamišė, dar prieš grovui gimus. Ar jums apie tai nepasakojo Raseiniuose arba Kaune? Paklauskite, tai atsitikimas, apie kurį aš noriu parašyti „Peterburgo medicinos žurnale“. Ji pamišė iš baimės ...

— Iš baimės? Argi tai įmanoma?

— Iš baimės, kurią jai teko patirti. Ji iš Keistučio giminės ... Šiuos namuos nebūna nelygių vedybų. Mes, mes esam kilę iš Gedimino ... Taigi, ponas profesoriau, praėjus trims ... ar dviem dienom po jos vestuvių, kurios įvyko šioj pily, kur mes dabar valgome (į sveikata!) ... grovas, dabartinio tėvas, išvyko medžioti. Mūsų lietuviškosios damos, kaip jūs žinot, yra amazonės. Grovienė irgi išvyko medžioti ... Ji pasilieka užpakaly medžiotojų ar gal juos pralenkia ... tikrai nežinau. Tik staiga grovas mato atskubant grovienės kazokėlį, kokį dvylikos ar keturiolikos metų berniuką.

— Ponas grove, — sako jis, — lokys nusinėšė ponią!

— Kur, kur? — klausia grovas.

— Tenai, — sako kazokėlis.

Visi medžiotojai skuba į jo nurodytą vietą, bet grovienės nėra! Vienoj vietoj guli jos pasmaugtas arklys, kitoj — jos sudraskyti kailiniai. Imama iškoti, miškas įsivaikštomas visomis kryptimis. Pagaliau vienas medžiotojas susunka: „Stai lokys!“ Iš tikrųjų, lokys bėga per skynimą, vilkdamas su savim grovienę ir, be abejo, norėdamas ją patogiai suryti tankumyne, nes tie žvėrys yra smulžiai. Jie, kaip ir vienuoliai, mėgsta pietauti niekieno neklidomi. Vos dvi dienos kaip vedęs, grovas, kaip tikras riteris, su medžiokliniu peiliu rankoje nori puliti lokį; tačiau, mielas profesoriau, lietuviškas lokys nesileis paveriamas kaip koks briedis. Laimai, grovo tarnas medžiotojas, latras, tą dieną taip nusigėres, kad nebūtų galėjęs atskirti triušio nuo stirnos. daugiau kaip iš šimto žingsnių atstumo šauna, visai nesirūpinamas, ar kulka pataikys į žvėrį, ar į moterį ...

— Ir jis užmušė loki?

— Vietoje. Taip gali šaudyti tik pasigėręs. Be to, ponas profesoriau, yra iš užburtų kulkų. Čia yra burtininkų, kurie jas parduo-

da tvirtom kainom ... Grovienė buvo smarkiai apdraskyta, žinoma, be sąmonės, viena koja buvo sulaužyta. Ją parneša namo, ji atgauna sąmonę, tačiau ji nustojusi proto. Ją nugabena į Peterburgą. Padaromas didelis konsiliumas, sukviečiami keturi gydytojai, turį daugybę visokiųsiu ordinų. Jie sako: „Ponia grovienė nešėja; gali būti, kad po gimdymo įvyks krizė, kuri grąžins jai protą. Ji turi būti grynama ore, gyventi kaime, gerti išrūgas, kodeiną ...“ Kiekvienam iš jų duoda po šimtą rublių. Po devynių mėnesių grovienė pagimdo gražaus sudėjimo berniuką; o palankioji krizė? Taigi, kaip tik! Jos pasiutimas dar padidėja.

Vytautas Kasiulis Operos solistė Gražina Matulaitytė/Pastelė, 1946 m.

Grovas rodo jai sūnų. Tai visuomet sukelia reikiamą efektą ... bent romanuose. „Užmuškite jį, užmuškite tą žvėrį!“ rėkia jinai, kad kiek, ji būtų nusukusi jam sprandą. Nuo šiolei visiškas atbuktis kaitaliojasi su siutuliu. Stirpus palinkimas į savižudybę. Kad ji galėtų atsikvėpti, ją tenka priirti. Jai sulaikyti reikia trijų stiprių tarnaičių. Betgi, ponas profesoriau, atkreipkite dėmesį į sekantį faktą; kai mano lotyniškoji gudrybė išsibagia, o ji visvien manęs neklausia, o ji turi vieną priemonę jai nuraminti. Aš pagrasau nukirpsįs jai plaukus ... Atrodo, kad jos plaukai yra buvę labai gražūs. Koketiškumas — tai paskutinis žmogiškas jausmas, kuris jai yra likęs ...

(Rytą profesorius susipažįsta su grovu Semiotu. Juodu šneka apie žemaitių kalbą, lietuviškas dainas. Kitą dieną grovas su profesorium vyksta milžinkapio (Mėrimėc vartoja lietuvišką žodį „kapas“) aplankyti. Semiotas pasakoja, kad namičiai gyvuliai jo biją, nors jis niekuomet jų nemušęs. Grįždamis juodu sutinka miške seną su pintine nuodingų grybų, kurioje, be to, dar guli ... gyva

gyvatė. Senė išprašo iš grovo pinigų degtinei ir tabako ir išpėja į jį neįotį į Daugėlius (Dowghielly), nes „baltoji balandėlė“ (t. y. panelė Ivinskaitė, kurią grovas yra įsimylėjęs) esanti ne jam. Tačiau Semiotas su profesorium nuvyksta į Daugėlius, kur susirenka didesnė draugija. Čia Ivinskaitė, kuri pasirodo esanti graži, koketiška ir tuščia panelė, pašoka su grovu (tariamai žemaitiškai) liaudies šokį — „rusalką“ (šis žodis rusiškai reiškia undinė). Pietaujant profesorius papasakoja, kad jis, būdamas Urugvajuje, kartą paklydęs begalinėse lygumose ir, neturėdamas

kaš po šita oda, turi būti skalesnis, negu arklio ... — Profesorius savo kalbos studijų reikalais išvyksta kelionėn po Žemaitiją. Šiauliuose jis staiga gautia laišką, kuriuo grovas kviečia jį į savo sutuoktuvės su panelė Ivinskaitė. Triukšmingos vestuvės. Profesorius pasi-traukia nuo puotos stalo ir, grįžęs į savo kambarį, atsigulia.)

IS aštunto perskrymo

Aš pabudau, pilies laikrodžiui mušant tris. Naktis buvo šviesi, nors mēnuo buvo aptrauktas lengva migla. Aš mėginau vėl užmigti, tačiau negalėjau. Kaip esu tokiais atvejais paprastes, norėjau paskaityti kokią knygą, tačiau po ranka negalėjau rasti degtukų. Aš atsikėliau ir ėmiau grabaliois po savo kambarį, kai staiga tamsus, labai didelis kūnas praskrido pro mano langą ir su dusliu trenksmu nukrito į sodą. Pirmiausia man pasirodė, kad tai būtų žmogaus, ir aš pagalvoju, kad pro langą bus iškritęs vienas iš pasigėrusiųjų. Atidares langą, ėmiau žiūrėti, tačiau nieko nepamačiau. Pagaliau užsiedgiau žvakę ir, vėl atsigulęs į lovą, skaičiau savo glosarijų, kol man atnešė arbatą.

Apie vienuoliką valandą nuėjau į salioną, kur radau nemažą apsilbausių akių ir pavargusių veidų; as sužinojau, kad išsikristyta buvo labai vėlai. Nei grovas, nei jaunoji grovienė dar nebuvo pasirodę. Pusę dvylikos, gana daug dviprasmiškai pajaukavus, imta murmėti, iš pradžių tyliai, paskui vis garsiau. Daktaras Fröberis pavedė grovo tarnui pabelsti į savo šeimininko duris. Po penkiolikos minučių žmogus sugrįžo ir, truputį susijaudinęs, pranešė daktarui Fröberui, kad jis beldęs keliolika sykių, bet negavęs jokio atsakymo. Mes, — ponias Daugėlienė*), daktaras ir aš, — ėmėm tartis. Tarno neramumas užkrėtė ir mane. Mes visi trys drauge su juo užkopom aukštn. Ties durimis mes radom jaunosios grovienės kambarinę be galų susijaudinusi, kuri tikno mus, kad čia turėjusi atsitiikti kokia nelaimė, nes ponios langas esąs plačiai pravertas. Aš su siaubu prisiminiau sunkųjį kūną, puolusį pro mano langą. Mes ėmėm smarkiai baladoti. Niekas neatsako. Pagaliau tarnas atnešė geležinę dalbą, ir mes išlaužėm duris. Bet man neužtenka drąsos aprašyti tam reginį, kurį mes pamatėm. Jaunoji grovienė baisiai sudraskytu veidu ir suplėšytu kaklu, paplūdusi kraujais, gulėjo negyva lovoje. Grovas buvo dingęs, ir apie jį daugiau niekas nieko nebegirdėjo.

Daktaras apžiūrėjo baises jaunos moters žaizdas.

— Ji sužalota ne pliaunamų įrankių ... — sūkusio jis. — Jinai sukandžiota!

Vertė Henr. Radauskas

*) Panelės Ivinskaitės teta. H. R.

Henrikas Nagys

Lietuvos kaimai žiemos nakti

Begalinė ir žvaigždėta tyluma. Sidabriniai pasakų miškai tilybėj klūpo. Begalinė ir skaidri, kaip ledas, tyluma. Tvenkinuose miega spindinčios, didžiulės žuvys ... Miega žemė, žmonės ir kaimai ... O pusnynuose pabunda žingsniai duslūs. Juodą karstą lydinčių pavargus eiseną. Paukščių plazdantys, išgaudinti sparnai barsto sniegą mirgantį į šaltą pusnį — Tai ateina iš miškų tankių kaimai: pasiilgę lygumų erdvių ir vėjo, pasiilgę kerinčio žvaigždžių spindėjimo, tamsumos ir sopulio privitinkusiom širdim kaimai. Ir sustoja jie ties miegančiais sidabro tvenkiniais. Pakelia akis, užšalusias po ašarų pluta: klūpo pasakų miškai tilybėje ... Bekraštė tyluma ... Miega žuvys spindinčios gelmėj. Ir aukso akmenai. O kaip degantių vylėčių puola spinduliai nepasiekiamų žvaigždžių į jų širdis juodus.

V. Rato Dailės Studija žengia į antruosius metus

Štai jau yra sukakę pora metų, kai nevaikšiojame gimtąją žemę, esame atplėšti nuo gimtųjų namų slenkščio, nuo tėvynės kultūrinių židinių, nuo jos meno šventovių. Tai žiauriai tragiška. Vienas betgi dalykas mūsų kasdieninį esamos buities skausmą palengvina, kai pajuntame turį savo tarpe dalį gyvųjų židinių, meno šventovių atstovų. Tie atstovai kaupia savyje aukštas kultūrinės vertybes ir laimėjimus, kurie vienokia ar kitokia forma spinduliudami ir tremtinių gyvenime, prašvitina jų rūškanos dabarties mintis, dalį teikia gyvybingos ateities vilčių.

Tokiu mūsų buities pragiedrulių reikia laikyti ir grafiko Vaclovo Rato ryžtą įsteigti Augsburgėje savo dailės studiją, kurios darbui šiaandien jau sukako 13 mėn. Apie šią tremtyje susikūrusią bene pirmąją dailės studiją ir norima šiuo straipsneliu pateikti visuomenei puoštelėti žinių.

Studijos tikslai. Su šia studija dail. V. Ratas užsibrėžė sistemingai praeiti aukštosios meno mokyklos kai kuriuos dalykus, būtent: pašybą, kompoziciją ir grafiką. Tai pagrindiniai mokslo dalykai studijoje. Į šalutinius įeina susipažinimas su visom kitom plastinio meno šakom, pav., keramika, skulptūra... bei jų technika. Atskiroje studijoje nėra ir galimumo išeiti visą meno mokyklos programą ir baigusiems įteikti akademijos diplomą; tam jau reiktų ištiso mokytojų kadro. Dail. V. Ratas tenori savo klausytojus išmokyti piešti, išsamiai supažindindamas juos su visomis meno šakomis įstatydamas į kūrybinį kelią.

Mokslas planas ir eiga. Nusibrėžtiems studijos tikslams pasiekti kursas bus einamas per 2 metus ir yra paskirstytas į 4 semestrus. Dabartinis metu baigiamas antrasis semestras.

Pirmame semestre išeita negyvoji gamta — nature morte. Pra-

dėta nuo geometrinių kūnų: nuo kubo, cilindro, keturkampinio eita per rutulį, prizmą, šešiakampinį ir molinius puodus prie komplikuočių daiktų grupių. Negyvosios gamtos baigime imamas sudėtinis modelis, kur klausytojas jau turi sugebėti perteikti ne tik teisingas proporcijas, perspektyvą, bet ir pačią medžiagą. Priešiniai atliekami popierėje vien su pieštuku ar anglimi (ne dažais!). Einant oirmame semestre pašybės ir kompozicijos dalykus (praktiškai tai buvo atliekama daugiausia studijoje nagrinėjant, koreguojant laisvas klausytojų kompozicijas, pieštas namie), drauge buvo susipažinama ir su bendrom žiniom apie grafiką, akvarelę, tapybą, keramiką, skulptūrą.

Antrjo semestro programos pagrindinis dalykas — portretas. Čia sutinkama nemažai klūčių, nes labai sunku gauti modelių. Studijos kūrybines pastangas apsunkina dar ir tai, kad Augsburgėje yra didelis trūkumas piešimui medžiagų, ypač popierio ir dažų. Šitai gerokai varžo klausytojus normaliai tobulintis. Didžiausiu sunkumu yra tai, kad šiuo metu studija, niekenu finansškai nermiama, negali gauti modelių pozavimui. Tokiu būdu vėl prisieina statyti natūrmortus, kuriuos piešdamas II-jo semestro klausytojas jau sprendžia grynai grafiškus bei tapybinius uždavinius. Nežūrint visų sunkumų, V. Rato dailės studija pajėgė šį rudenį surengti jau ir viešą klausytojų darbų parodą, kuri žiūrovuose susilaukė palankių atsiliepimų.

III-čiam ir IV semestre studijoje bus einamas aktas, t. y. piešimas viso žmogaus figūros.

Klausytojai. Jų skaičius 10–12. Daugumoje tai jaunuoliai, be anktyvesnių šioj srityje kvalifikaciją, pradėję dirbti nuo dailės atc. Visi Augsburgės kolonijos gyventojai. Tiesa, ne vienas, susidomėjęs stu-

dija, norėję atsikelti ir iš tolimesnių apylinkių, bet, negalėdamas pralaužti čia sunkių apsigyvenimo ledų, buvo priverstas nuo savo plano atsisakyti.

Studijinės išvykos. V. Rato dailės studija nepraleidžia nei vienos progos susipažinti su svarbesnėmis meno parodomis, vykstančiomis amerikiečių zonoje. Antai, ši studija organizuotai aplanko senųjų meistrių genialius kūrinius Wiesbadene ir meno parodą Munchene. Į reprezentacinę Schongauer parodos rengimą vyksta pats studijos vedėjas su keletu savo klausytojų. Šie, pasilikdami čia keletą dienų dirbti, turi progos ir prak-

Juozas Mikštas

Mano laiskai

Dažnai rašau tau ilgus laiškus, Bet jų išsiųsti nevalia... Rytojus toks niūrus, neaiškus, Žiauri gyvenimo dalis!

Slepiu juos savo lagamine, Kur laukia jie šviesios dienos, Kada, sugrįžęs į tėvynę, Galėsiu tau parodyt juos.

Prisimenu, kai bombos krito, Liepsnojo miestai sugriauti... Kada taikos aušra prašvito, Jaučiau tave arti, arti...

Nutilo gaudesys patrankų, Bet... Ar pasauly jau ramu? — Svetur žmogus tebesitranko, Netekęs tėviškos namų...

Tirštėja debesys paniūrę Ir neša audrą iš rytų... Pasaulis grimsta skausmo jūroje, Neužmatydamas krantų.

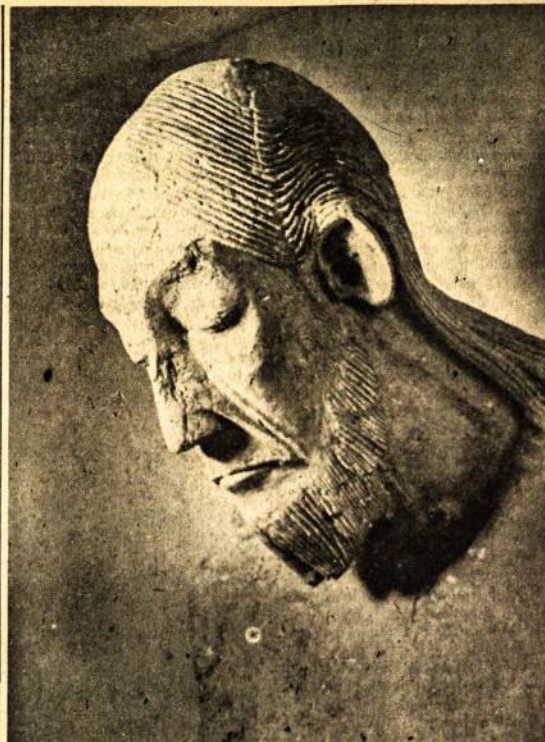
O aš rašau tau ilgus laiškus. Kada juos gausi — nežinia. Rytojus mpsų toks neaiškus, Paniręs lūkesčių tvane.

tiškai savo įgytas žinias padeonstruoti, o kartu taip pat praturtinti.

Studijos žingsnius palydint. V. Rato Dailės Studijos gimtuvės žymimos 1945. X. 25-osios data. Studijai, pirmuosius žingsnius pradėdant, niekas nežadėjo pyragų, niekas jos gimimo dienos nežgėrė. Ši pirmoji išieivijoje dailės studija kūrėsi „per se ipsam“, pradėjusi savo darbą be ryškesnės visuomeninės paramos Hochfeldo pradžios mokyklos nekūrenamoj klasėje. Vietoj krikšto tėktų tekty paminėti tuolaikinių komiteto pirmininką P. Seštakauską ir Svietimo Tarybos atstovą V. Kasakaitį. Abu juodu palydėjo studijos pirmąsias dienas šiltu žodžiu ir moraline parama. Susidariusias pradines išlaidas, įrengiant apšvietimo instaliaciją ar išigyjant modeliams apšviesti reflektorius, studija apmokėjo pati savo lėšomis. Kiek vėliau studija jau turėjo laimės kuriam laikui susilaukti paramos iš S. S. Augsburgės skyrtaus pirmininko adv. B. Baleniūno. Jo parūpinta finansinė parama kurį laiką dailės studiją gerokai palengvino sunkias darbo sąlygas.

Suo metu studija jau kelintas mėnuo nebeteri jokios paramos nei iš kolonijos, nei iš jos rinkinių vadovų. Studijos klausytojams net mokinių teisės nebeteikiamos. Jeigu vasaros metu studijai pasisekė išsiūpinti savo darbui erdvesnes Baltijos dailininkų klute patalpas ir jei, apamai, dar ši studija tebegyvuoja, tai neabejotinai tik dėl to, kad ją teigaišina, tešildo paties vedėjo bei jo klausytojų jaunatviška, entuziazmu dvelkianti kūrybinė dvasia. Tos dvasios nuotaikoje ir toliau išsilaikyti dail. V. Rato studijai linki kiekvienas susipratus lietuvis.

A. Lūšnaitis

Kristaus galva / Viduramžių medžio skulptūra

2.

Vilniaus miesto planavimas

I. VILNIAUS Miesto RIBŲ IŠSIPLĖTIMO ISTORINĖ APŽVALGA

Jau istorinių laikų pradžioje tarp Baltijos ir Juodosios jūros vyko prekyba, kuri daugiausia naudojosi natūraliais vandens keliais. Patogiausi vandens keliai buvo Dauguva, Nemunas ir Neris bei Dniepro baseinas.

Tokiose vietose, kur sauskeliai kirsdavosi su vandens keliais, arta kur reikdavo persikelti per upę, atsiradavo sodybos, sandėliai ir įstiprinimai, kur pietvakarių pirkklai keisdavosi prekėmis su šlaures rytų pirkklais.

Vietose, kur buvo didesnis jų dėėjimas, sodybos išaugo ir susidarė tam tikri centrai. Juose įvykdavo ne vien tik prekių pasikeitimai, bet laikui bėgant atsirado ir rytų bei vakarų interesų bei įtakos tyrimais.

Neries slėnyje, kur dabar yra Vilnius, buvo itin patogi vieta brastai. Yra žinoma, kad tuoj už upių santakos visuomet atsiranda salos ir seklumos, kurios upės vargą suskaldė ir padaro labai tinkamą vietą persikėlimui. Vilnia upatingai tam pasitarnavo. Toj vietoj atsirado namų, sandėlių, išaugo sodyba, o paskui ir miestas. Miestui išaugti buvo labai palogios ir topografinės ir prekybinės sąlygos: čia susikryžiuodavo dideli prekybos keliai, gi pati vietovė gamtos buvo gerai apsaugota. Tos ypatingai geros sąlygos ir paskatino Gediminą 1322/23 m. įkurti miestą ir perkelti iš Trakų sostinę.

Mieste pirmiausia teisės buvo suteiktos vokiečiams pirkklams, kurie čia tvarkėsi Rygos teisėmis. D.L.K. Kazimiero laikais 1447 m. Vilnių sudarė kaip ir trys miestai, kurių kiekvienas savaip tvarkėsi. Vilniuje buvo trys jurisdikcijos:

1. pilies, kuri buvo valdoma vaivados,
2. metropolitaniš, kuri 1387 m. įsigijo kurijos teises,

3. miestonij, kuri buvo valdoma magistrato — Magdeburgio teisėmis.

Tais laikais užstatyto miesto plotas buvo 50 ha.

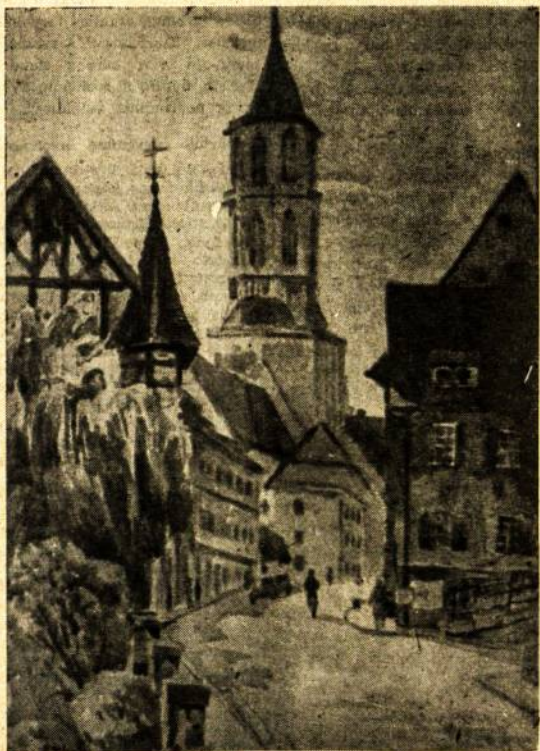
Pirmieji miesto įtvirtinimai buvo padaryti XV a. (Tai buvo medinės užtvartos, kurios iš lauko pusės buvo apvestos giliais grioviais. Tos užtvartos ėjo nuo Bokšto vartų, šv. Mikalojaus bažnyčios (1440) linkui, toliau imant savivaldybės namus Dominikonų gatvėje už centarą, 300 m spindulio pusradži iki Liejyklos g., apie Totorių g. ir toliau iki katedros bokšto.

Žinoma, tokie įtvirtinimai būvo per menki, ir jau Kazimiero sūnus Aleksandras pradėjo statyti mūrinę miesto apsigynimo sieną. Tie darbai tęsėsi nuo 1505 m. iki 1520 m. Įtvirtinimų apsauga Žygimanto laikais tuo pavesta miesto savbei.

Žygimanto Augusto laikais Vilniaus statyba pergyveno tikrąjį žydėjimo laikotarpį. Pastatyta daugybė rūmų. Nuo šių laikų pasiliko Brauno miesto planas, sudarytas perspektyvoje. Sekantis, daug vėlyvesnis miesto planas buvo rastas V. m. archivarė prof. Studnickio Breslave; šis planas vaizduoja sienų ir svarbesniųjų miesto vartų padėtį, ir buvo sudarytas Vilniaus arch. Getkanto 1648 m., tu sienų kapitalinio remonto metu. Užstatytas miesto plotas tuo metu buvo 175 ha. Po 200 metų, t. y. 1848–50 m. miesto plotas jau 458 ha, 1868 m. — 895 ha.

Vilniui labai daug kartų teko pakelti didelį vargą dėl nuolatinių karų, po kurių visuomet atėdavo badas, maras ir gaisrai, kurie kai kada išnaikindavo beveik visą miestą: ypatingai 1399, 1602, 1748 metais.

Miesto atstatymas buvo chaotiškas ir be jokios programos. Padidėjus gyventojų skaičiui miestas plėtėsi, priemiesčiai užsistatydavo, bet taip pat be jokio plano. Miesto S-bė negalėjo tam pasipriešinti,

Bronius Murinas

Rottmeilio centrinė gatvė/Akvarelė

nes iki įsakymo apie miestų tvarkymą paskelbimo šioji ūkio šaka, t. y. užstatymas, priklausė nuo Gubernijos Valdybos. Ši padėtis kiek pagerėjo nuo to laiko, kai buvo įvestas miesto tvarkymo įst. 1874 m. Tuoj po to miestas vadovavimui gavo iš Gubernijos V-bos m. esto planą, patvirtintą imperat. Aleksandro 1875 m. balandžio 18 d. Gyvenamasis plotas pagal šį planą siekia 1376 ha.

Geležinkelio statyba nuo Peterburgo iki Varšuvos pagyvena miestą. Išsiplečia prekyba ir pramonė, plečiasi ir patys miestai, išsidėmami toli už Aleksandro patvirtintų ribų. Ir administracinės miesto tvarkymo ribos išleina už patvirtinto plano ribų. Liepojaus — Rompos geležinkelio statyba ir Pagirių geležinkelis privertė atsirasti kredito įstaigas. Kartu su tuo atsirado galimybė išnaudoti ilgalaikę paslaugą statybai, miesto išsiplėtimui ir jo tobulėjimui. Jaučiama tatų stoka, auga namų ir sklypų kainos. 1901 m., Martinsenui tarpininkaujant, caro potvarkiu, į miesto ribas įjungiamas 186 ha ploto Zvėryno dvaras.

Sito dvaro istorija ir jo įjungimas į miesto ribas yra labai įdomūs ir charakteringi. Zvėryno dvaras buvo dalis Verkių, kurių žemės plotai siekė milijoną dešimtinių ir priklausė kunigaikščiams Radviloms. Įpėdinystės teisėmis Verčiai perėjo į kunig. Vintgensteinę, o paskui į Hohenlohe — kanclerio Hohenlohe žmonos — rankas. 1890—95 m. buvo pasiūlyta V.M.S.-bei pirkti Zvėryną už 16.000 rub. M.S.-bė nutarė, kad kaina yra per aukšta ir nepirko. Po dviejų — trejų metų šis dvaras buvo parduotas už 40.000 rublių, o dar po dvejų metų šį dvarą nupirko Peterburgo sostinės lombardo savininkas Martinsenas už 200.000 rublių.

Martinseno būta žmogaus su iniciatyva, jis puikiai suprato, jog visų pirmausia reikia organizuoti gerą susisiekimą ir priėjimą prie sklypų. Buvęs šv. Jurgio prospektas (dabar Gedimino g.) siekė vos tik Lukiškio aikštę. Martinsenas išperkė sklypus nuo Lukiškio aikštės iki upės, stato medinį tiltą per Nerį, praveda gatvių tinklą Zvėryne, kai kuras gatvės net išgrindžia, dovanoja sklypą cerkvei statyti, kitą sklypą, apie 10 dešimt. dydžio, prieglaudai statyti, išdirba lengvatų sąlygas sklypams išpirkti su išimokėjimu iki 16 metų, ir tokiu būdu kelių metų būgyje išparduoda didesnę dvarą lauką bei mažais sklypeliais. Kainos sklypams auga. Miesto dalis ties Nerimi sklypų kaina siekdavo 20 rub. už kvadratinį sieksnį.

1901 m. caro palėpimu Zvėrynas įjungiamas į miestą. Martinsenas dovanoja miestui naujo geležinio tilto statybą 200.000 rublių, 10 dešimtinčių žemės Miesto Dūmai pasirinktinai, sklypą kažnyčiai statyti ir aikštę turgavietei — iš viso žemės už 500.000 rublių, be to, dar tam tikrus žemes rūšius gatvėms praplatinai.

Sekantysis po to metais Martinsenas labai sėkmingai išpardavo visus sklypus. Štai pavyzdžiai anų laikų žemės politika, kuri parodo kaip išspręsti klausimą, kad galima būtų įvesti užstatymą tvarką ten, kur jos dar nėra. Deja, M.S.-bės tos politikos neišmoko, ir mes niekur nerandame šalia miesto to kio kvartalo, kuris būtų sutvarkytas bent taip, kaip Zvėrynas. Žinoma, turiu pabrėžti, kad čia kalbu išimtinai apie politikos formą, nes iš viso, išskyrus Zvėryno mišką, miestui padaryta daug žalos sveikatingumo ir grožio atžvilgiu.

XIX a. pabaiga ir XX a. pradžia Vilniaus augimui turėjo labai didelę reikšmę. Gyventojų plaukimas iš provincijos į miestą, gyvenbinio gyventojų lygio pakėlimas,

kiekvieno žmogaus gimtas noras turėti savo nuosavą pastogę — tai buvo priežastys, vertusios intensyviai užstatyti priemiesčius ir vertusios miestą didinti savo žemės plotus ir administracines ribas.

1913 m. miesto plotas buvo 5000 ha. 1914 m. kyla pasaulinis karas. 1915 m. vokiečiai užima Vilnių ir žymiai praplečia miesto plotą šiaurėje ir pietuose — iki 9.500 ha. Šios ribos patvirtintos 1916 m. sausio mėn.

1919 m. gegužės mėn. Lenkų Generalinio Komisarų Rytų Srities potvarkiu prie miesto buvo prijungta toji Verkių dvaro dalis, kuri keleri metai prieš karą buvo įgijusi, pagal caro aukščiausiąjį potvarkį, Verkių miesto teises. Tokiu būdu, bendras Vilniaus miesto plotas prasitpleitė iki 10.400 ha. Tą plotą tebeturime ir dabar.

kalniui, padarė dipl. inž. architektai Kazimieras Biševski, Zbigniev Cech, Julijan Dumnicki ir Viktor Espenhan. Talkininkavo prof. Kuprionis, prof. Rautkys, prof. Morelevski ir dipl. inž. arch. Jeży Kobzakowski. Vilnius turi ypatingą reikšmę Lietuvai ir todėl jis turi, pilnai atitikti savo paskirties reikalus, turi spinduliuoti visam kraštui savo pavyzdingu užstatymu ir organizacija. Šiuo planu yra revizuojamos Vilniaus ribos, susisiekimas, pramonė ir užstatymas.

Praktiškai ūkiniais samprotavimais ir ieškant kelių aprūpinti sostinę ilgiems metams pačiomis geriausiomis jos vystymuisi sąlygomis, reikia pilnai išnaudoti gamtą, kuri Vilniui ir jo apylinkėms yra labai dosni, ir įjungti į miesto ribas tas žemes apie Vilnių, ku-

Watenstedto lietuvių stovyklos vaikų darželis, vedamas P. Augulienės

ir chaotinga miesto užstatymą M.S.-bė žiūrėjo pro pirštus ir buvo visiškai pasyvi. 1875 m. patvirtintas Vilniaus miesto planas, kurio miestas privalėjo prisilaikyti, buvo pasenęs, miesto plotas padidėjo beveik 8 kartus, aplink seną miestą užsistatydavo žiedas, tvarkomas kaimo teisėmis.

Ir taip visas plotas pasidarė gyvenamu plotu, tampa surištu su miestu, kaip ūkiu, taip ir administracijos srityje. Vilniaus priemiesčių būklė yra ryškus užstatymo politikos, higienos ir estetikos stoks pavyzdys. Šių aplinkybių pasekioje turime miesto ūkinį chaosą, kurio pašalinimas ir ūkinė reorganizacija pareikalaus labai daug lėšų. Taigi pagrindinis miesto ūkinės reorganizacijos ir tvarkymo reikalas yra miesto generalinio plano sudarymas. Šio plano sudarymu Lenkijos vyriausybė pradėjo rūpintis vos 1937 m. Iki 1939 m. lapkričio mėn. pradžios to plano būta vos užuomazgos ir tai daugiau teoretinės, mažai teparomtos statistikos bei ūkinį studijų daviniais. 1939 m. lapkričio mėn. pradėtos pagrindinės studijos tam planui paruošti. 1940 m. buvo pagamintas jau ir pirmasis generalinio plano eskizas (dipl. inž. arch. J. Kobzakowski). Bolševikmečiu vis darbas buvo verčiamas aukštyti kaimo: kitais pagrindais buvo įskaita dirbti. Tam darbu buvo projektuojama speciali architektų, inžinierių ir ekonomistų grupė — 20 žmonių, kuri turėjo atvažiuoti iš SSSR centralės ir, drauge su vietinėm pajėgom, paruošti terminuotą projektą. Tačiau karas nutraukė tą sumanytą realizavimą.

1941—1944 metais, darbo kvalifikacijos sąlygoms pagerėjus, pasisekė nuditri pirmaisi to didelio darbo etapas. Ši darba, vadovaujant dipl. arch. Vytautui Zem-

rius neturi ypatingos ūkinės reikšmės (t. y. žemdirbystės prasme), o gali sudaryti miškų rezervatus, kurie miestui vaidintų ozonatoriaus rolę. Pagaidejama įjungti į miesto ribas Turmiesis — miškingą vietą, kur yra statoma Vilniaus jėgainė, o taip pat Viršubos dvaro žemes "arp Turmiesių ir miesto ribų. Miesto šiaurės pusėje pagaidaujama prijungti miestui Verkių žemes, Nauj. Verkių fabriką ir Žaluosius bei Gulibnų ežerus. Miesto pietinė pusė pagaidaujama praplešti miesto ribas iki Panerių pusiausotės įjungiant miškais apaugusius kalnynus, Naujasėdžius. Vakarų pusėje įjungti Fabijoniškio kaimo žemes, rytų pusėje miškais apaugusią Miškinę vietovę.

Vilnius betarpiškai susisieks su Naujaja Vilnia, kuri yra dmesio vertas objektas: N. Vilnia gravituoją išimtinai į Vilnių ir, jei ne 1914—1918 m. karas, N. Vilnia šiandien būtų buvus Vilniaus priemiesčius. Prieš 70 m. N. V. -a buvo maža geležinkelio stotelė, tačiau privačios inčiatyvos dėka paglyginamai trumpu laiku čia užaugo fabrikų miestelis. N. Vilnojo dirto tūkstančiai darbininkų ir natūraliai traukdavo į Vilnių. Besivystant fabrikams, miestelis augo ir plėtėsi Vilniaus link.

Karas išardė N. Vilnios pramonę, tačiau pramonės kūrimo reikalus čia yra gyvas ir aktualus. Dėl to yra tikrų davinų, kad šiam karui pasibaigus, pramonė N. Vilnijoje vėl bujos. Jau 1941 m. iniciatyva pasireiškė: ėmė statydintis mieliu, bekonų, linų apdirbimo, fabrikai špyžiaus liejykla, lentpūvės, malūnai ir kartonažo fabrikai.

N.Vilnia savo artumu prie Vilniaus r savo interesų gausumu sudarė Vilniui rupeščių. Tačiau dar per anksti svarstyti Naujosios Vilnios prieVilniaus prijungimo klausimą.

Tarybines Lietuvos gyvenimo margumynai

Aukščiausiosios tarybos rinkimai

Lapkričio 27 d. Vilniaus radijas pranešė, kad 1947 m. vasario 9 d. paskirti rinkimai į aukščiausiąją tarybą. Radio pranešėjas su pakilia nuotaika perskaitė lapkričio 24 d. aukščiausiosios tarybos prezidiumo įsaką, pasirašytą Justo Paleckio ir Pupeikio, kuriame sakoma, kad dabartinė aukščiausioji taryba svarstė ir nutarė rinkimus į Lietuvos tarybų socialistinės respublikos aukš-

jos Akademijoje studijuoja 225 studentai. Mokslinį personalą sudaro penki profesoriai ir devyniolika docentų. Minimos prof. Zemačio, prof. Užupio ir doc. Snukštos pavardės. 1944 m. traukdamasi vokiečių kariuomenė akademijai padarė 700.000 rublių nuostolių 1939 m. kainomis.

Revolucijos šventės paradas Vilniuje

Vadinamasis spalio revoliucijos šventės didysis paradas įvyko Vilniuje, Lukiškių aikštėje. Pro tribūną praeidami, parado dalyviai šaukė „valio“. Negarsiai sušuko Vilniaus universiteto profesūra, bet padėtį šiek tiek pagerino studentai, sušukę smarkiau, ypač paskirais balsais. Radio pranešėjas Miliušis, atmintinas iš 1940—41 m. rinkiminių dienų garsiais šūkais „Nė vieno balso laisvės priešams“, „Kas nebalsuoja, tas balsuoja už liaudies priešus“, per mikrofoną pranešė šio parado eigą. Jam talkininkavo Vilniaus dramos teatro aktorai: Jokna, Kernagis, Blynaitis ir kiti.

„Socialistinė ir buržuazinė demokratija“

Neseniai Vilniaus radijas aiškino apie „socialistinę ir buržuazinę demokratiją“. Kalbėtojas nurodė, kad socialistinės demokratijos tobuliausioji forma esanti proletariato diktatūra. Lietuvos kaip socialistinės tarybų respublikos laisvė ir nepriklausomybė esanti visiškai užtikrinta. Darbo liaudies medžiaginė gerovė patikrinasi penkmečio planas, o kultūrinę pažangą atnešias tarybinis mokslas. Tuo tarpu tarybinėje Lietuvoje visą kūrybą stabdąs „fašistų, buožių ir reakcinių dvasiškų pogrindinis veikimas“.

Kultūrinio gyvenimo nuotrupos

Per Vilniaus radiją dažnai dainuoja žinomas šlagerių solistas A. Šabanauškas. Akloji dainininkė Beatrice Grincevičiūtė dirba radijone, kaip Vilniaus radijo komiteto dainininkė, dažnai dainuodama lietuvių liaudies dainas. Vilniaus radijone uoliai bendradarbiauja Vilniaus dramos teatro aktorius Siparis, praveddamas literatūrinės ir vaikų valandėles. Jis tituluojamas nusipelnusiu respublikos meno veikėju. Rašytojai Antanas Miškinis, Stasys Anglickis, Jonas Graičiūnas savo laiku buvo smarkiai išbirti už neveikumą. Jų kūryba esanti nutolusi nuo liaudies.

Vilniaus universitetui pradedant rudens semestrą, buvo iškilmingas naujųjų mokslo metų atidarymo aktas. Prezidiumo sėdėjo prof. Zemačis, Svetlov, Preikšas, Gedvilas, Niunka, Žiugda, Matulis. Savo kalboje aukštųjų mokyklų ministerio pavaduotojas prof. Svetlov ragino vesti negailestingą kovą prieš buržuazijos likučius ir būti ištikimais Lenino — Stalino idėjų kovotojais. Gedvilas kvietė visą gyvenimą perťarkyti socialistinius pagrindais, o švietimo ministeris Žiugda ragino pakelti mokslo lygį.

Veterinarijos akademijos veikla

Veterinarijos Akademija Kau- ne, kad ir skaudžiai vokiečių apli- plešta, veikia. Dabar Veterinari-

Gabrielius Žemkalnis LIETUVIAI GESTAPO KALĖJIMUOSE

(Tęsinys)

Su naujais bendradarbiais tuoj neblogai susigyvenome. Ypač susidraugavau su vienu jaunu vyruku. Iš karto jis sakė esąs vokiečių, bet, pamatęs, kad mes esame irgi ne išrinktosios tautos atstovai, pasisakė esąs čekas. Buvo baigęs, kaip ir aš, 7 gimnazijos klases, maždaug mano amžiaus. Sėdėjo už politinį nusikaltimą. Mane irgi iš karto paklausė, už ką sėdžiu.

— Politisch, — atsakiau.

— O, kaip malonu, tai mes esame abu tokie pat, — apsidžiaugė Tadas. — O už ką tu pakliuvai: ar už tai, kad ką nors padarei, ar už tai, kad kitaip galvoji arba sakei, negu kad yra galima?

— Tai jau teko padaryti, — išdidžiai pasipūčiau prieš jį.

— Ir aš esu pakliuvęs už tai, kad kažką padariau, — didžiai vosi Tadas.

Politinius kalinius jis skyrė į tas dvi grupes. Maždaug taip, kaip ir garsūs vokiečių volksgerichtas, kuris pirmuosius kerdavo, o antriesiems duodavo maždaug 10 metų sunkiųjų darbų kalėjimo.

Tadeusz Jakubowski buvo inteligentų tėvų vaikas, apsišvietęs (laisvai kalbėjo vokiškai, angliškai, lenkiškai ir čekiškai), iš mudu atrodavome daug bendros kalbos. Jis neblogai orientavosi apie Lietuvą, ypač gerai nusimanė Lietuvos istorijoje, kur ji buvo susijusi su Lenkijos istorija. Labai domėjosi Vilniaus klausimu ir klausinėjo, kaip mes į tai žiūrime. Iš to visko mums susidarė įspūdis, kad Tadas yra ne čekas, bet lenkas, kas vėliau ir pasitvirtino.

Po dviejų savaitių buvimo Landsberge susilaukiau didelio netikėtumo. Nesant iš trečio aukšto (moterų skyriaus) padirbtas dėžutės žemyn, vienas kalnys pasakė man, kad manęs ieško kalėjimo sekretorius Hartmannas. Ir iš tikrųjų, netrukus išgirdau šaukiant mano pavardę. Prisistačiau.

— Eik su manim į raštinę!

Hartmannas kažkaip keistai šypsojosi ir skubinosi. Negalėjau suprasti, koks reikalas, bet nuėjau, kad teks pamatyti seną pažįtamą Heliką...

Atsidarė raštinės durys, ir pamatiau... savo tėvą! Nepajutau, kaip apsikabinome, ir pamatiau, kad abu verkiame. Iš džiaugsmo, pagaliau vėl susitikę. Pirmieji mano žodžiai buvo: „Visi esame čia.“ Paskubomis paminėjau žino-

mesnes pavardes, pasiteiravau, kas yra daroma mūsų reikalui ir ar kalinių artimieji, esantieji Vokietijoje, yra informuoti apie mus. Pasirodė, kad apie mus niekas nieko nežinojo. Nežinojo, ar mes esame išvežti į Vokietiją, ar sušaudyti, ar, pagaliau, dievai žino kas su mumis įvykė. Jis pats mus suradęs irgi tik po ilgo ieškojimo beveik atsitiktinai, kai tiesiog stebuklu išsigelbėjęs iš Karaliaučiaus bombardavimo; Insteburge per labai padorų advokatą Domasch sužinojo, kad mes iš Insteburgo esame išvežti į Allensteiną, o iš ten į

ką aš išsaugojau jam per bombardavimą? — paklausė tėvas.

— Puspaltį atnešti galite; kai jis išeis iš kalėjimo, tai gaus iš sandėlio, nes dabar vis tiek turės į ten atiduoti. Maistą kaliniams pristatyti draudžia taisyklės. Galite jam tik truputį atnešti, kiek jis galės čia pat suvalgyti.

Tėvas išlėkė tuoj į viešbutį, o mane nuvedė atgal į darbą, liepdami niekam apie įvykusį pasimatymą nesakyti. Ašku, kad kaliniai mane tuoj apstojo ir pradėjo klausinėti, kas įvykė. Nežinau, ką pasakiau, rodos, kad yra mano

Praėjo ne daugiau kaip pusvalandis, ir aš vėl esu raštinėje. Tėvas man įteikia penkis didžiausius sumuštinus su sviestu ir lašiniais ir puspaltį. Persimetame dar tals keliais atsiradusiais reikalais, ir tėvas paprašomas išeiti. Išeidamas dar pasako, kad bandysias iš Gestapo gauti oficialų leidimą pasimatyti su manim:

Mane nuveda į sargybos kambary ir liepia valgyti. Valgau, ir man atrodo, kad aš valgau dabar ne sumuštinus, bet ambroziją, kurią valgydavo tik Olimpo dievai. Sargybinis visą laiką į mane žiū-

sileptų į žandikaulių ar dantų vystymąsi.

Nustojus kūdikiui maitintis motinos maistu, į jo dantų vystymąsi pradeda veikti dirbtinio maisto sudėtis. Šito laikotarpio mitybos sutrikimai žymiai dažniau palieka pėdsakus dantyse. Pradėjus kūdikiui maitintis dirbtiniu maistu, dalis pieninių dantų jau būna praskalę, o dar neprasikalusieji pieninių dantų užuomazgos jau būna baigusios vystytis, todėl šio laikotarpio mitybos sutrikimai pieniniuose dantyse nebeatsispindi. Tačiau tuo laiku kaip tik vystosi nuolatinių dantų užuomazgos. Tuo būdu šio laikotarpio mitybos sutrikimai skaudžiai paliečia nuolatinių dantų užuomazgas, todėl dantų defektai tokie mitybos sutrikimai, kurie atnūmū.

Sitame amžiuje dažniausia medžiagos apykaitos sutrikimo rūšis yra rachitas, kuris atsiranda D vitamino nepritekėjus pasekmėje ir pirmoji eilė pasireiškia kaulių apykaitos sutrikimu. Kadangi kaulėmis turtingiausios organai yra kauliai ir dantys, tai šie organai ir būna labiausiai rachito paliejami. Kaip minėta, buvusio rachito žymės kauluose ir ypatinai dantyse lieka visą gyvenimą. Susirgus vaikui rachitu, kaulių apykaitos sutrikimų žymės lieka ne visuose dantyse, bet tik tuose, kurių užuomazgos ligos metu vystėsi. Todėl kad ir praslikus daugelį metų po susirgimo, sprendžiant iš to, kuriose dantyse matomi rachitinių pakitimai, galima pasakyti, kada tas asmuo savo vaikystėje yra sirgęs rachitu. Rachitinių dantys yra žymiai mažiau atsparūs gedimui, todėl iš visų dantų jie dažnai pirmiausia prarandami.

Kadangi vaikas, pradėjęs gauti dirbtinį maistą, ypač žiemos metu, nepakankamai gauna natūralaus D vitamino, tai jo kiekį reikia papildyti dirbtiniu D vitaminu. Tas papildymas ypatinai svarbus dabartiname stovyklų gyvenime, kai maitinamės konservuotu maistu. Vasaros metu D vitamino stokos vaiko organizmas beveik nejaucia, nes jį kompensuoja saulės spinduliai. Mat, saulės spinduliuose esančių ultravioletinių spindulių įtaka natūraliai gamina D vitaminas.

Kalbant apie D vitaminą, reikia priminti, kad jo negalima vaikui duoti be atodairos, nes gali pasireikšti D hipervitaminozė, t. y. D vitamino pertekliaus reikšniai, kurie yra ne mažiau kenksmingi už šio vitamino nepritekėjus reikšnius. Dėl tos priežasties, prieš pradėdami vaikui duoti D vitaminą, pravartu pasitarti su gydytoju.

Kai dantys jau pilnai išsivystę, tai maisto sąstatis į juos veikia daugiausia tiesiogiai, nekaip netiesioginiu keliu — per kraują. Maisto sąstatis į jau išsivysčiusius dantis daugiausia veikia tuo metu, kai jis yra tiesioginiame kontakte su jais, t. y. kramtymo metu. Ne paslaptis, kad kramtymas organas, būdamas be darbo arba menkai dirbdamas, atrofuoja — nyksta. Tas pats yra ir su kramtomuoju aparatu. Jei jam nuolatos teikiamas maistas, kuris

Watenstedio lietuvių stovyklos choras

Landsbergą. Tuoj atvyko čia, ir jam neoficialiai pavyko gauti pasimatymą su manimi.

— Gal galėtumėte kalbėtis vokiškai, — padarė pastabą kalėjimo inspektorius.

Gerai, kalbamės toliau vokiškai, nes bendrieji reikalai yra jau aptarti. Dabar teiraujuosi apie namiškius. Sužinau, kad tik sesuo yra prie Vienos, kiti likę. Ir tėvas išvažiavęs tik manęs ieškoti. Likusiųjų likimas nežinomas. Dėl manęs tėvas sakė, kad turįs vilčių, jog jam pavyksia mane išvaduoti, esą jam tai žadėjęs kažkoks Gestapo pareigūnas. Tačiau aš, pažinodamas Gestapą jau truputį geriau negu tėvas, į tai vilčių nedėjau. Ir neapsirikau.

— Malonėkite baigti pasimatymą, — vėl sutrukė mus inspektorius, nors mes turėjome dar tiek daug apie ką kalbėtis.

— Gerai, pone inspektoriau, bet gal aš galėčiau atnešti sūnui truputį maisto ir jo puspaltį, — tai,

vardu atsiųstas siuntinukas, dėl kurio gavimo turiu pasirašyti ir kad tuoj vėl mane pašauks, idant prie kalėjimo valdžios akių jį sušveščiau ir nieko nenusiščiau celen, kas galėtų būti paleista apyvarton. Prokurorui K. ašku, pasakiau tikrąjį reikalą. Jis dar prašė ką jo paklausti tėvą ir dar pranešti keliu mus lietušius dalykus.

rėjo, ar aš kartais sumuštinų nekėmsu kišenėn, bet aš dėl jo nesijaudinau, nes dabar norėjosi vėl džiaugtis ir pasiryžti išlaikyti viską, kad tik kada nors išeičiau iš tos „Egipto žemės, nelaivės namų“. Jaučiausi moraliai laisvi, tvirtėjęs, o tai reikė labai daug. Gal būt, daugiau, negu sumuštinų kalorijos.

(Bus daugiau)

Adjunkt. med. dr. V. Damijonaitis

Kramtomasis aparatas ir mityba

Kramtomasis aparatas susideda iš dviejų pagrindinių dalių: aktyviosios dalies, kurią sudaro kramtymo raumenys, ir pasyviosios dalies, kurią sudaro žandikauliai ir dantys su jų guoliais, alveolėmis vadinamais. Kramtomasis aparatas yra tas organas, kuris atlieka pirmutinį maisto paruošimą tolimiesiems virškinimui. Nuo to, kaip maistas čia paruošiamas, priklauso lengvesnis ar sunkesnis jo virškinimas kituose organuose, o tuo pačiu dažnai ir organizmo sveikata. Tuo būdu kramtomąjo aparato funkcija organizmo sveikatingumui yra labai svarbi. Tad, norint išvengti visos eilės susirgimų, kiekvieno žmogaus interesas — turėti sveiką ir pajėgų kramtomąjį aparatą.

Gerai kramtomąjo aparato, ypač jo pasyviosios dalies išsivystymas ir išlaikymas didėle dalimi priklauso nuo žmogaus mitybos. Kadangi žandikauliai ir dantys pradeda vystytis dar kūdikui negimus, tai jų vystymuisi jau turi įtakos motinos mityba nėštumo metu. Kūdikio kauliai ir dantys kalkėdami pareikalauja iš motinos organizmo didesnio kalcio kiekio, kaip kad jis materialiai būtų reikalingas ne nėštumo metu. To pasekmėje neretai sutrinka motinos organizmo kalcio apytaka. Stengiantis to sutrikimo išvengti, patartina paskutiniaisiais nėštumo mėnesiais motinai papildyti organizmą kalcio išteklių dirbtiniu būdu, priimant kalkes

vienokių ar kitokių vaistų pavidalu. Taip pat patartina kartu papildyti ir kalkes fiksuojančio vitamino, t. y. D vitamino, kiekį.

Motinos mityba nenustoja savo įtakos kūdikio žandikaulių ir dantų vystymuisi ir kūdikui gimus tol, kol motina jį maitina. Iki to laiko, t. y. nėštumo ir žindymo laikotarpyje, įvykė mitybos sutrikimai gali turėti įtakos pieninių dantų vystymuisi. Laimel, sitame laikotarpyje yra, palyginti, reti tokie mitybos sutrikimai, kurie at-

Spakenbergas lietuvių stovykloje Saucilius gamina kryžiaus projektą V. Augustino nuotr.

Medardas Bavarskas

PASKUTINYSIS KARTAS

Ir vieną kartą Tu mane tikrai paklausi:
Iš kur ir kas esi?
O bus tenai aplink Tave visi
Tiktai švariausi ir švenčiausi.

Aš pasakysiu Tau: žinai
Gerai mane. Tai' ko galvoji?
Stai man at veido, mano rankų, kojų
Tiktai purvai, purvai.

Zinau, Tavęs nebeturėsiu,
Nors, Tu taip pat žinai, ieškojau.
Stai mano rankos, mano kojos,
Ir kaip norėsi tuos puvėsius ten
Tu man nuimsi, ar pridėsi...

Kai vieną kartą dar tikrai paklausi:
Iš kur ir kas esi?
Tą vieną kartą purvini, basi
Tavęs mes paragausim...

nereikalauja ypatingo kramtymo, tai pirmoji eilė darosi neatparūs dantų guoliai ir susilpnėja kramtymo raumenys. Gerai išmankštintas kramtomasis aparatas gali išvystyti gana didelę jėgą. Padėtą tarp krūminių dantų kietą daiktą toks kramtomasis aparatas gali sukąsti su jėga, kuri atitinka 70–80 kg, kai tuo tarpu „išlepintas“ kramtomasis aparatas nepajėgia išvystyti nė pusės tos jėgos. Vartojamo maisto pavidalas turi įtakos ne tik kramtymo raumenims ir dantų guoliams, bet taip pat veikia ir tielogiai ir dantis. Kietas ir rupus maistas atlieka kaip ir dantų šepetėlio darbą. Jis gana tobulai nušveičia dantų paviršius ir beveik neįstringa tarpdančiuose ar dantų užkampiuose. Taip pat jis reikalauja intensyvaus kramtymo, kuris ne tik stiprina dantų guolius ir mankština kramtymo raumenis, bet taip pat sukelia ir gausesnį gaminimąsi seilių, kurios vaidina labai svarbų vaidmenį ne tik maisto virškinime, bet ir dantų apsaugojime nuo gedimo.

Priešingai veikia minkštas, lipnus ar tyrės pavidalo maistas. Toks maistas beveik nereikalauja kramtymo. Tuo būdu, naudojant tokį maistą, silpnėja dantų guoliai ir kramtymo raumenys. Taip pat toks maistas „apleršia“ pačius dantis, t. y. juo aplimpa kiek nelgyesni dantų paviršiai ir jis lengvai užsilaiko tarpdančiuose ar dantų užkampiuose. Toks išvėlusio pobūdžio maistas dažniausiai būna miltinis arba cukrinis — vadinasi, savo didesnę dalimi susideda iš angliavandenių. Šitie angliavandeniai, įstrigę tarpdančiuose arba dantų užkampiuose ir pabuvę ten ilgesnį laiką, pradeda rūgti. Rūgimo pasekmėje toje vietoje atsiranda pieninė rūkštis, kuri ištrypina paviršutinį dantų

I MAROKĄ IŠVYKSTA 300 BENAMIŲ

Paskutiniu laiku pasklidę žinių, jog tarptautinė organizacija Intergovernmental Committee on Refugees plačiu mastu organizuoja DP įkurdinimą Maroko ir Čili valstybėse.

Lietuvių atstovas tuo reikalu susisieks su Intergovernmental Committee on Refugees atstovu prancūzų valdomoje Vokietijos dalyje, kur gavo paaiškinimus apie minėtos organizacijos tikslus ir pastangas.

Intergovernmental Committee on Refugees yra tarptautinė organizacija, globojanti apatridus. Jos centras Londone, o atstovybės yra įvairiuose kraštuose, tarp jų ir visose trijose vakarinių sąjungininkų valdomose Vokietijos zonose: Stomberge — amerikiečių zonoje ir Rasstate — prancūzų zonoje. Išvietintais asmenimis ši organizacija nesirūpina. Ji stambiu savo finansiniu pajėgumu galėtų pasirūpinti ir jais, jeigu jai tas reikalas būtų atitinkamų vyriausybų pavestas. Bet dabar, kol aiškiai nėra nustatytos DP teisės ir jų teisinis statusas, ICR abejoja, kad jai būtų patikėti DP reikalai ir jų įkurdinimas pastovesniai gyvenimui. Kol DP tebeskaito savo kilmės kraštų piliečiais, tol ICR negali jais rūpintis, nes jie nėra apatridai.

Apatridais ICR laiko visus pirmojo pasaulinio karo emigrantus ir rytų Europos įvairių valstybių tuos asmenis, jų tarpe ir baltus, kurie yra savo kraštus palikę prieš 1940 m. rugpjūčio 15 d. Tokius asmenis ICR visokeriopai globoja ir jais rūpinasi, kad jie

iki juos perima to krašto atitinkami organai ir aprūpina darbu. Numatoma į Maroką išvežti ir daugiau apatridų.

Tai pati organizacija daro žygį, kad būtų galima išvežti didesni apatridų skaičių į Čili. Iki šiol iš Čili dar nėra gautas atsakymas, nors manoma, kad jis bus teigiamas, todėl registruojami apatridai ir nori įsikurti Čili valstybėje.

Kolumbijos rūpinimasis pabėgėliais

Kolumbijoje, kaip ir kituose kraštuose, veikia tremtinių pagalbos komitetas ACCION PONTIFICIA PROVICTIMAS DE GUERRA. Šis komitetas surinko daug maisto ir drabužių, kuriuos jau pasiuntė Europon. Be to, surinko grynais pinigais apie 100.000 dolerių. Manoma, kad vieton siųsti pinigų ar maistą Europon geriau duoti galimybę kokiām tūkstančiams lietuvių šeimų imigruoti Kolumbijoje. Nors šio krašto įstatymai yra gana nepalankūs imigracijai, yra gautas Kolumbijos vyriausybės pritarimas ir darbo kontraktas stambiuose kolumbiečių ūkiuose. Minimas komitetas iš savo pusės oficialiniu keliu per UNO ir UNRRA daro žygius gauti amerikiečių laivą nemokamai pervežti šioms šeimoms Kolumbijon. Šitas dalykas kiek užtruko dėl taikos sutarties, kadangi nei amerikiečiai, nei angliai nenori imtis atsakomybės dėl pabėgėlių likimo, ligi šis reikalas neišspręstas taikos sutartyje.

Sv. Tėvo atstovas Kolumbijoje (Nuncio Apostolico) reikalauja,

Spakenbergo lietuvių stovyklos V-oji šoferių kursantų laida su instruktoriais
E. Gumbelevičiaus nuotr.

pinigus lietuvių emigracijai. Šiuo ūdu būtų atsieita pagalba mūsų emigrantams (ligi 2.000 šeimų). Kolumbijos vyriausybė ir Komitetas būtų patenkinti, jei reikalas susitvarkytų aukščiau išdėstytu būdu.

BALFo pareiskimas apie nuveiktus ir ateities darbus

BALFo vicepirmininkas kun. J. Balkūnas Amerikos lietuvių spaudoje paskelbė pareiskimą apie BALFo nuveiktus ir ateities darbus. Pareiskime sakoma: „Ligi liepos 1 d. BALFas išleido pašalpoms pinigais 400.527,15 dol., nupirktą maisto už 75.000 dol., medicinos reikmenų už 60.000 dol. Tuo pat laiku išsiųsta 579.800 svarų batų ir drabužių, 125.000 tonų knygų ir kitų mokyklinių reikmenų. Oficialiai prezidentas War Relief Central Board 1946 m. kovo 31 d. paskelbė, kad BALFas iki tos dienos buvo išleids pašalpoms art. 1.200.000 dol. pinigais ir daiktais. Lietuviai ir gerasirdžiai kitataučiai surinko ir suaukojo reikalingą pašalpą.“

Pabėgėlių padėtis ne tik nepagerėjo, bet dar paglogėjo. Mūsų šalpos darbas dar nesibaigia ir greit nesibaigs. Pabėgėlių visi kratosi, BALFas turi tęsti savo veiklą. Nežiūrint, iš kur reikės gauti pinigų, darbas negali būti nutrauktas. Nation War Fund nuo 1947 m. sausio 1 d. nebeveiks, nuo tos dienos BALFas yra laisvas

siekti paramos plačioje Amerikos visuomenėje.

BALFas jau turi National Budget Committee pritarimą kitų metų biudžetui, kuris numatytas 525.000 dolerių. Tokia suma mes turime surinkti, kad kaitais metais išlaikytume šių metų lygmę. Manęs negadina tokia suma. BALFas įrodė, kad reikalinga pašalpa galima. Lietuvių kilmės amerikiečių gali būti arti milijono. Nejaugi kiekvienas lietuvis neduotų dolerio per metus suselpti savo vargstančiam broliui ar seseriai? Mes turime daug amerikiečių, draugų, kurie mums padės. Darbas milžiniškas, bet nėra nenugalimas. Dabar metas susiorganizuoti ir didžiulį BALFą. Tenebūna nė vieno veiklaus lietuvių, kuris neįstotų į BALFą. Nuo kūdikio iki seniausio įsirašykime ir aukokime po dolerį. Dar ne kartą šauksimės į visuomenę aukoti drabužių, batų, žaislus, knygas, pieštukus, sąsiuvinus ir kitus reikmenis.

BALFas turi 118 skyrių ir apie 1000 pagalbinį draugų. Stiprūs, veiklūs, gerai organizuoti ir savo darbą ivertinę skyriai yra BALFo pagrindas.“

Paryžiuje gyvena 631 Lietuvos pilietis

Prancūzų spauda skelbia statistinius duomenis, kiek šiuo metu Paryžiuje gyvena svetimšalių. Iš statistinių davinių matyti, kad Paryžiuje yra 631 Lietuvos pilietis.

Svietimo darbas Ravensburge

(Metinių sukaktyvių proga)

Ravensburge švietimo darbu pradėjo rūpintis tuoj po Vokietijos kapituliacijos. Pirmoje eilėje dėtos pastangos suorganizuoti pradžios mokyklą, gimnaziją ir įvairius kursus, o vėliau — dar visuomenės universitetą. Pirmieji žingsniai buvo labai sunkūs. Kolonijai nedidelė, turinti vos 150 asmenų, o mokslo įstaigoms būtinos tam tikros sąlygos, neatširdžiant į kolonijos dydį ir pakūgumą. Bet reikalo supratimas ir duomenys, kurie rodė kolonijos didėjimo tendencijas, skatino tuometinius kolonijos valdintojus vykdyti sumanymus, atrodžiusius pradžioje fantastiškais. Sunkiausiomis sąlygomis sukomplektuotas mokomasis personalas, surastas labai primityvios patalpos ir pradėtas darbas. Be reikalingų lėšų, bendrą programą ir be būtinų mokslo priemonių pradėjo veikti tie pradžios mokykla, tiek gimnazija. Tai buvo pradžia darbo, kurį tuomet ne visi tinkamai suprato ir įvertino.

Pradžios mokykla Ravensburge

pradėjo darbą dar praėjusių metų pradžioje mėnesio pradžioje. Pirmieji mokslo metais mokyklą lankė 32 mokiniai, kuriuos mokė 4 mokytojai. Šiais mokslo metais mokykloje veikia trys skyriai, kuriuos lanko 31 mokinys. Dabar mokykloje dirba du mokytojai, bet atrodo, kad artimiausioje ateityje dirbs dar trečias. Darbo sąlygos gana sunkios, nes trūksta reikalingų mokslo priemonių, tinkamų patalpų ir kuro esamoms patalpoms apšildyti. Pradžios mokyklos mokytojams atlyginimų dalį moka UNRRA, o dalį Komitetas visuomenės lėšomis.

Gimnazijoje darbas pradėtas visose 8 klasėse praėjusių metų rugėjo 10 dieną. Nežiūrint visų pastangų, anksčiau darbo nebuvo galima pradėti, nes čia reikėjo atlikti didesnius pasiruošimo darbus, nekaltant jau apie mokinių surinkimą, kuris buvo taip pat nelengvas. Daug kas abejojo gimnazijos veikimo realumu, tad nesukubėjo į ją, juo labiau, kad tuo metu buvo įvairių pagundų, ku-

Dvi krepšinio komandos — Ansbacho „Taurus“ ir Memmingeno „Vytiš“ — prieš rungtynes Memmingene
J. Gaidžio nuotr.

kalkių sluoksnį ir tą danties vietą padaro minkštą. Tokioje minkštoje danties vietoje tuoj įsiveisia bakterijos, kurių buroje yra begalės, ir dantys pradeda gesti. Tokiam gedimui, kaip minėta, ypatingai linkę rachitiniai dantys, pirmiausia, todėl, kad jų paviršiai būna labai nelygūs, duobėti, griovėti, ir, antra vertus, todėl, kad kai kuriose jų vietose dėl sustrukturo vystymosi paviršutinis kalkių sluoksnis būna, palyginti, labai plonas.

Jau išsivystčiusiam kramtomajam aparatui be maisto pavidalo, taip pat didelės įtakos turi kai kurios maisto sąstato dalys. Ypatingai čia reikia pažymėti C vitamino. Šis vitaminas turi didesnę reikšmę dantų guolių atsparumui išlaikyti. Jis juos apsaugoja ne tik nuo specifinės C vitaminozės — skorbuto, bet iš viso kelia jų atsparumą ir kitų susirgimų atžvilgiu. Šis vitaminas randamas šviežiame maiste, ypač šviežiose daržovėse ir vaisiuose. Kadangi

galėtų pastoviai įsikurti. Pirmam bandymui apie 300 apatridų ruošiamasi išvežti į Maroką. Maroko valdžios organai pirmoji eilėje pageldauja specialistų: gydytojų, technikų, amatininkų. Pirmuosius apatridus, kurie visi yra specialistai, Maroko vyriausybė pažadėjo įkurdinti įvairiose krašto vietose. ICR apmoka transporto išlaidas, be to, savo globotinius naujame krašte išlaiko 6 dienas,

stovyklose greta konservuoto maisto gaunam, palyginti, mažą šviežių daržovių, todėl yra būtina C vitamino išteklių papildyti dirbtiniais šio vitamino preparatais. Jei, naudojant per didelį kiekį D vitamino, reikia skaitytis su galimu jo perdozavimu, taip, naudojant C vitamino preparatus, tokiu perdozavimu bijoti netenka, nes šio vitamino perteklių išskiria pats organizmas, ir tikrų C vitamino pertekliaus reiškiniai medicina nežino.

kad visi surinkti pinigai per komitetą ACCION PONTIFICIA būtų įteikti jam, o jis iš savo pusės nori visus pinigus persiųsti Romon. Komiteto pirmininkas Dr. Herman Vargera nenori įteikti pinigų Sv. Tėvo atstovui, kadangi nori juos sunaudoti lietuvių ūkininkų imigracijai. Turint galvoje, kad pinigai yra suaukoti išimtinai kolumbiečių, komitetas nori juos sunaudoti tokiu būdu, kad gautųsi geriausia pagalba emigrantams ir nauda Kolumbijai. Taigi jų tikslas yra duoti ateitį emigrantams ir naudą Kolumbijai, išleidžiant ūkio technikus, agronomus ir ūkininkus. Komitetas yra griežtai nusistatęs neįteikti pinigų Popiežiaus atstovui, ir reikalas yra pas vėlesius arkivyskopus.

Komiteto prezidentas daro žygį, kad Popiežius leistų savo atstovui Bogotoje sunaudoti surinktus

rios atrodė praktiškesnės, negu gimnazijos lankymas. Baigdamas pirmuosius mokslo metus, gimnazija išleido 8 abiturientus, kurie šiuo metu studijuoja įvairiuose universitetuose. Šiais mokslo metais gimnaziją lanko apie 60 mokinių, kurių 12 yra 8 klasėje. Gimnazijoje dirba 18 mokytojų. Gimnazijos direktoriumi yra ad. Jonas Valukonis, o inspektoriumi — Benys Babrauskas.

Gimnazijai ligi šiol nepavyko sutraukti didesnio mokinių skaičiaus iš apylinkių, nes čia neleidžiama naujai atvykusiems apsigyventi. Todėl kai kuriems mokiniams tenka į gimnaziją važinėti kiekvieną dieną po 18 km.

Gimnazijos mokiniai, nesitenkindami jiems teikiamomis gimnazijoje žiniomis ir auklyba, patys stengiasi praplėsti savo žinių akiratį, auklėtis ir pratintis prie visuomeninio darbo. Šiuo tikslu vienai mokiniai yra įsirašę į skautus, kurie darniai ir gražiai veikia, o kiti susimėję į visuomeninio lavinimosi būrelį, į kurį dėdama daug vilčių. Žinoma, netrūksta net tokių, kurie aktingai dalyvauja abiejose organizacijose. Šiuo metu skautų yra 32, o visuomeninio lavinimosi ratelis turės 26 narius. Skautams vadovauja VI Petukauskas, o visuomeninio lavinimosi būrelį globoja mokyto dr. A. Kimsa ir Kun. Vac. Valčiūnas, kuris yra taip pat gimnazijos kapelionas ir skautų dvasios vadas. Abi organizacijos oficialiai yra geruose santykiuose.

Gimnazijos mokytojų tik dalį aumoka UNRRA. Kita mokytojų dalis apmokama lietuvių visuomenės lėšomis.

Gimnazijos darbas nelengvas dėl stokos mokslo priemonių, kurios ypač reikalingos gamtos mokslams.

Neturtingi mokiniai šelpiami lietuvių lėšomis. Duodamos mėsienės pašalpos. Pašalponis besinaudojančių mokinių skaičius gana didelis.

UNRRA vieną kartą per savaitę ruošia pradžios mokyklos ir gimnazijos mokiniams pabūvius.

Tiek apie dvi Ravensburgės viešąsias mokyklas. Tačiau jomis visas šios kolonijos švietimo darbas neišsėliamas. Šalia jų čia dar veikia darželis, prekybos mokykla ir įvairūs kursai.

P. Vėlūtis

KEMPTENAS — Lapkričio mėn. Kempteno lietuvių skautus apylankė Miss Helmi Keto ir Miss W. B. Jean Matter, amerikietė ir anglų skautės. Stovykloje lietuvių skautai surengė lauką su pasirodymais ir tautiniais šokiais. Viešnos surengė mūsų skautams vadovėms 4-ų dienų kursą, kurių metu buvo aiškinama apie skautybę, žaidimus, vaidinimus ir vaikų auklėjimą bei priežiūrą. Ryšiams palaikyti, buvo pasikeičia adresas.

— Lapkričio 23 dienos minėjimas vėlavas pakėlimu ir briggen. Mieželio žodžiu. Per šiklį mingas pamaldas Sv. Lauryno bažnyčioje pamokslą pasakė kun. Panavas. Vakare miesto teatro salėje gen. št. pulk. Tautvilas skaitė paskaitą apie mūsų kariuomenės įsikūrimo laikotarpį. Meninę dalį atliko muz. Armono vedamas ansamblis ir solistės Daugilienė ir Bičkienė.

— Kemptene pradėjo veikti portugalų kalbos kursai. Lektorius — Čemarka. K. Da.

HANNOVERIS. — Hannoverio baltų stovykloje būna yra per 1200 gyventojų. Lietuviai čia sudaro vos 25% visų gyventojų, nes lietuviai šioje stovykloje yra apie 300 žmonių. Jų tarpe apie 90% yra eiliniai darbininkai, ūkininkai, kariai. Tačiau, kad ir negausaus inteligentių būrelio vadovaujami, lie-

tuviai taip gražiai čia sugebėjo tvarkytis, kad būnai lietuvių vadovauja jau visai didžiuliam Hannoverio baltų kolonijai: inž. A. Griškėnas yra visos kolonijos komendantas ir stovyklos Welfare komiteto pirmininkas, dr. J. Kiaušėnas — kolonijos vyr. gydytojas, adv. Arnašius — visos kolonijos darbo biuro vedėjas, UNRRAOs patikėtinis ir teisėjas. Be šių, daugelis lietuvių dirba įvairiuose kolonijos biuruose, sandėliuose, dirbtuvėse, net UNRRAOs įstaigose.

Lietuvių progimnazija, vadovaujama J. Kašelinio, ir pradžios mokykla, vadovaujama E. Bichnerytės, ne tik verčia giliai vagą švietimo baruose, bet ir sėkmingai pirmąja visuose stovyklos jaunimo meniniuose — kultūriniuose parengimuose.

—Hannoveryje yra net 32 stovyklos. Iki šiol jas tvarkė net keli UNRRA Team — skyriai. Dabar čia pasilieką tik vienas UNRRA Team — skyrius. Baltams malonu, kad šiuo UNRRA Team 252 direktoriumi pasilieka buvęs jų stovyklos direktorius Binard (belgas), kuris su ypatingu nuosirudumu rūpinosi visais jų reikalais. Rusųje mėn. '29 d. baltai surengė UNRRAOs direktorių ir jų bendradarbiams pagerbti meno vakarą. Programą atliko patys stovyklos gyventojai. Šiam pobūviui vadovavo lietuviai.

Sportas

Red. V. Gerulaitis

FREIBURGAS. — Freiburgo lietuvių studentų sporto šventėje visas pirmas vietas laimėjo vietiniai lietuviai studentai. Buvo rungtyniama trijose sporto šakose: krepšinyje, tinklinyje ir stalo tenise. Visos varžybos dėl laiko stokos buvo vykdomos vieno minuso sistema. Stalo tenise lietuvių studentai — Dauška, Krašauskas ir Baronas — užėmė pirmą vietą, nugalėdami Gouvernment Militaire sporto klubą „GEO ANDRE“ santykiu 5:1 ir finale prancūzų Freiburgo aviacijos ekipą 5:2. Tinklinyje pusfinalyje susitiko Freiburgo ukrainiečiai su Hinterzarteno YMCA (15:11, 8:15, 15:12), o Freiburgo lietuvių studentai su prancūzų „Moniteurs“ komanda (15:13, 15:3). Finale lietuvių studentai sumušė Freiburgo ukrainiečius 15:5, 15:2.

Krepšinyje lietuvių studentai užėmė taip pat pirmą vietą, nugalėdami „GEO ANDRE“ (57:17) ir Hinterzarteno YMCA 35:28. Hinterzarteno YMCA-os kursų ekipa prieš tai nugalėjo Freiburgo prancūzų aviacijos komandą 34:22, o „GEO ANDRE“ nugalėjo aviacijos komandą 27:25. Už Freiburgo lietuvių studentus lošė: Krašauskas, Dauška, Nagys, Kerbelis, Maksimas, Ringevičius ir Salkauskas.

Reikia pažymėti didelių Gouvernment Militaire sporto klubo „GEO ANDRE“ palankumą lietuvių sportininkams ir paramą, kurią mėtetas klubas suteikė organizuojant šias rungtynes.

A. R. FRANKFURTAS. — Naujai įsistigusi Frankfurtu universiteto studentų lietuvių komanda, papildyta keliais studentais latviais, turėjo rungtynes prieš Darmstadto universiteto studentų lietuvių k-dą. Rungtynės baigėsi 22:22 (11:7).

Taškų pelnė: Frankfurtui — Milasas 10, Bučinskas 6, Peido 2, Aplitis 1, Frumanius 2, Kalis 1, Beresnevičius 0; Darmstadtui — Miljanavičius 8, Bielskus 4, Miškinis 4, Dičkinis 4 ir Mikšys 2.

AUGSBURGO ŠACHMATŲ PIRMENYBES

Augsburgo šachmatų pirmenybėse, be 6 vokiečių ir 1 latvių k-dos, dalyvauja ir lietuviai. Komanda sudaryta iš dešimties žaidėjų ir turės septynis susitikimus.

Mūsų šachmatų turnyro dalyvams, kurių pirmąjį (prieš turnyro favoritą — 1873 m. vokiečių šachmatų klubą) pralaimėjo 1½/8½ ir antrąjį prieš Lechhauseno šachmatų klubą laimėjo 7:3. Taškus pelnė: Abramavičius, Vilpišauskas, Trojėnas, Karpuska, Norkus, Binkevičius ir Silinis.

Pranesimas

Lietuvių Atstovybėjė Tübingene, Am Lustnauer Tor 4, yra gauti dokumentai iš Amerikos šiemas as-

Paieškojimai

4021. **Lapaltis Antanas**, (23) Gross Hesepe Camp. Krs. Meppen, ieško Pilytės-Pečkaitienės Pranės, Prano, Juozo ir Viktoro Pikių.

4022. **Dapševičius Pranas**, (24) Glückstadt (Elbe), DP Hospital, Grill-Chaussee, ieško giminių ir pažįstamų.

4023. **Estė Koldula Saarmaa**, DP Hospital, Heilbron am Neckar, ieško Katelės Kazimiero.

4024. **Burba Adomas**, Campo dei profughi Caserma Artigliana Reggio Emilia, Italy, ieško Burbaitės Natalijos ir Antaninos, Ručkauskaitės Onos, Stulgio Petro, Vėgėlės Jono, Koženės Onos ir kitų pažįstamų.

4025. **Malckevičius Adolfas**, ieško Brenčiaus Antano su žmona, Statkienės, brolių Zabanauskų — Teofilio, Kazio ir Igno. Pranešti: A. Burba, Campo dei profughi Caserma Artigliana Reggio, Italy.

4026. **Cepaitė Elena**, ieško tėvų, buvusių Vokietijoje. Pranešti: A. Burba, Campo dei profughi Caserma Artigliana Reggio Emilia, Italy.

4027. **Silvytė-Butkuvienė Antanina** su sūnum Kestučiu, (21) Blomberg (Lippe), Lith. Camp, ieško sesers Sadauskienės Elenos.

4028. **Genieikienė Anelė**, Reutlingen, Litauisches Komitee, ieško brolio Žičkaus Algirdo ir jo žmonos Eugenijos.

4029. **Valonis Antanas**, (20) Teillager — H — Stall 10, Münster-Lager über Hannover, ieško tėvo Valonio Augusto, motinos Valonienės-Bagdonytės Sofijos, Svalnio Krušausko Mato ir sesers Krušauskienės-Valonytės Stefos.

4030. **Arendarčikas Pranas**, Schweinfurt, Theodor Fischerpl. 1, ieško žmonos Paulinos ir sūnaus Raimūdo.

4031. **Štasiulienė Ona**, (13a) Tirschenrath, UNRRA Team 168, Camp 2d, ieško Štasiuliono Povilo ir kitų pažįstamų.

4032. **Matulaitis D.**, Karlsruhe, Lessingstr. 31, ieško Matulaičio Kipro, kuris buvo palimas į vokiečių Wehrmachtą, ir Savicko Algirdo, kuris prieš keletą mėnesių gyveno Hamburg-Fischbeck. DP Camp.

4033. **Ramančiukas Adolfas**, Hohenschwangau, Kreis Füssen, ieško Ramančiuko Juozo.

4034. **Razgauskis Antanas**, Fulda, Leipzigstr. 115, ieško brolio Kazio.

4035. **Varanka Pranas**, D.R.K. Lejren Dragsback, pr. Thisted, Block 3, K. 13, Danmark, ieško giminių ir pažįstamų.

4036. **Klovaitė Paulina**, D.R.K. Lejren Dragsback, pr. Thisted, Block 3, K. 13, Danmark, ieško giminių ir pažįstamų.

4037. **Mazūrienė Matilda**, Burgdorf b. Hannover, Camp OHIO II, ieško Fricko Aloyzo ir sūnėno Strautinio Jono, buv. prie Stuttgart.

4038. **Leikauskas Monika**, 80 Pine Street, Elizabeth I, New Jer-

sey, USA, ieško Leikausko iš Vilniaus krašto ir Pothietis iš Kano.

4039. **Valiukevičius Jurgis**, (24) Geesthacht-Elbe, Spakenberg, Lit. Lager, ieško Papeckio Viktoro ir žmonos Vandos.

4040. **Matulevičius, Augsburg-Hofheld**, ieško Antano ir Boliaus Stankevičių, Azaravičiūtės Irenos, Tamulevičiūtės Elvyros, Birutės ir Antano Bukauskų.

4041. **Palukaitis T., kun.**, (13b) Wallerstein ü. Nördlingen, Herrenstr. 30, ieško Kudžmos Kestučio; yra gautas jam laiškas nuo tėvų.

4042. **Vaskelytė-Petrašienė Geneofa**, (13b) Buchloe, Bahnhofstr. 44, ieško Gervės Prano, Vaskelio Alekso ir Semėno Povilo.

4043. **Naujokas Jurgis**, (13b) Ratling P. Oberbergkirchen, Kr. Mühlendorf, ieško Jankaus Miko, jo žmonos Marės, dukterų Zelmos ir Marytės ir sūnaus Jono.

4044. **Mačys Vytautas**, Hamburg 36, Baltic University, Karolinenstraße, ieško Pimeovo Petro, Prosevičiaus Vytauto, Zemačio Vytauto.

4045. **Valantiejus Pranas** ir **Valantieji Petronėlė** prašomi atsiliepti giminėms per Memmingeno Lietuvių Komitetą, Gasthof van Hecht.

4046. **Mockaitytė Ona**, Haag (Bay.), Baltic Camp, ieško brolio Mockaitės Broniaus, sesers Berelienės Sofijos ir Levendausko Kazio.

4047. **Untulienė Petronėlė**, Möllbrücke, Superpergsöge Nr. 51, Kärnten, Oesterreich, ieško sūnaus Untullo Alberto.

4048. **Kazlauskienė-Marčiūlonytė Marija**, (20) Oldenberg, „Untern Berg“, lietuvių stovykla, ieško Marčiūlonio Miko, Vlodo ir Agnietės Vaitiekūnų.

4049. **Paliulis Jonas**, Hamburg, Geesthacht, Lit. Lager, Spakenberg, ieško sūnaus Jono, Vasiliausko Jurgio, Majausko Juozo ir Rudzevičiaus Antano.

4050. **Zvingilaitė-Laimikienė Stasė**, Bad Mergentheim, UNRRA, Hotel „Excelsior“, ieško savo tėvų, iki 1945 m. gyv. Pomeranijoje, Pyritzto apskr.

4051. **Pilsaitė Dina**, Kassel-Oberzwehren, Matternberg, ieško Zacharko Stanislovo.

4052. **Maziliauskas Stasys**, München, SS-Kaserne, ieško giminių ir pažįstamų.

4053. **Augustinaitis Bronius**, Haunau a. M., Litauisches Lager, ieško sesers Augustinaitytės - Grinalauskienės Adėlės.

4054. **Avižienė Antanina**, Seligenstadt b. Würzburg, DP Camp, ieško vyro Aviziiaus Juozo.

4055. **Keršys Stasys**, Wetter a. D. Rühr, DP Baltic Camp, ieško Keršytės-Doškienės Juzės, pask. metu gyv., Hemdorf ü. Magdeburg.

4056. **Mikuličius Pranas**, (13a) Ansbach, Hindenburg-Kaserne, Li-

taušches Komitee, ieško tėvų Antano ir Štases Mikuličių, brolių Jono ir Antano Mikuličių, giminių bei pažįstamų.

4057. **Zadrovskis Juozas**, Bamberg, Moosgasse 121, ieško seserų, tėvų, giminių ir pažįstamų.

4058. **Gratkaušienė Ona**, Seedorf-Zeven, Krs. Bremervörde, DP Lager, ieško vyro Gratkausko Antano, buvusio Italijoje, ir pusbrolio Lėleivos Edvardo.

4059. **Sabalienė Veronika**, (24) Gross-Hesepe bei Meppen, Lit. Komitee, ieško dukters Balzeraitienės Onos ir žento Balzeraitio Germano.

4060. **Saulytė Ona** ieško Kazimiero ir Antano Saulių ir Marijos Saulienės. Pranešti redakcijai.

4061. **Jurkėnienė Ona**, Seligenstadt bei Würzburg, ieško vyro Juozo ir sūnaus Valerijono.

4062. **Norkevičius Leonas**, Schilde near Antwerpen, „Regina Pacis“, Belgique, ieško giminių ir pažįstamų.

4063. **Seferienė Magdalena**, Oldenburg, DP Wehnen-Lager, ieško sūnaus Seferio Jono.

4064. **Kopliuskas Vladas**, (14a) Kirchheim-Teck, Krebenstr. 14, Krs. Nürtingen, ieško Jacynos Jono, Jachimavičienės Marijos ir Kopštalio Ernesto.

4065. **Butkus Jonas**, Erlangen, Bruckerstr. 11, ieško Gaizausko Teodoro.

4066. **Valtienė Stefanija**, Schweinfurt, Theodor Fischerplatz, Lit. Lager, ieško giminių ir pažįstamų.

4067. **Kemelis Matas**, Danmark, D.R.K. Lejren Dragsback, pr. Thisted, ieško giminių ir pažįstamų.

4068. **Zelvys Pranas**, D.R.K. Dragsback, Lejren, pr. Thisted, Danmark, ieško Kazio in Antano Pleinių ir Maželsko Albino.

4069. **Gaslūnas Jonas**, Natternbach 3, Krs. Griskirchen, Oberösterreich, ieško giminių ir pažįstamų.

4070. **Januševičius-Janušaitis Petras**, Dansk Røde Kors-Lejren Dragsback, pr. Thisted — Danmark, ieško tėvų, brolių, sesers ir giminių ir pažįstamų.

4071. **Zilaitis Pranas**, Dansk Røde Kors Lejren Dragsback, pr. Thisted, Danmark, ieško motinos, brolių, giminių ir pažįstamų.

4072. **Struoginis Jonas**, Dragahn Camp Oxford, Krs. Danenberg (Elbe) 20, ieško tėvų, giminių ir pažįstamų.

4073. **Rūkas Antanas**, Dragahn Camp Oxford, Krs. Danenberg (Elbe) 20, ieško tėvų, giminių ir pažįstamų.

4074. **Anužis Jonas**, Camp Oxford Dragahn, Krs. Danenberg (Elbe), ieško tėvų, giminių ir pažįstamų.

4075. **Dervoniskienė Magdalena**, Thisted-Til Dragsback Lejren, Danmark, D.R.K., ieško Alberto, Viliaus, Jono, Ernoso ir Jadvygos Dervoniskų, sesers Varkojienės Malvinos, Skivaitienės Anos ir Šloženės Anos.

4076. **Kučinskis Longin** siunčiamas prašomas adresas: John and Elizabeth Vilkas, 7253 S. Washtenau Ave., Chicago 29, Ill.

4077. **Urbsaitis Klemensas**, (13b) Kleinkötz über Günzburg a. d. Donau, Litauisches Lager, ieško seserų Spingerienės Antosės, Brinkon Marcelės, Petraitienės Pranės, Izokaitienės Apolonijos, svainių Jono ir Antano Remenčių, Lekšaitio Kazimiero, Kuraskaitės Marcelės, draugų bei pažįstamų.

4078. **Gendvilas Pranas**, (13b) Kleinkötz über Günzburg a. d. Donau, Litauisches Lager, ieško Paksarsko Juozo.

4079. **Radzevičius Baly**, (13b) Kleinkötz über Günzburg a. d. Donau, Litauisches Lager, ieško giminių ir pažįstamų.

Wiesbadeno lietuviai skautai pusryčiauja

J. Būtenas

BLAIVIOMIS AKIMIS

Iš „San Francisco gadynės“ ir „praktiškų patvarkymų“ politika

Pasistengę iš veik neaprepiamos ir be galo margos tarptautinių reiškinų gausybės atrinkti pagrindinius bruožus, turėsime konstatuoti, kad —

1. nesustabdomai blanksta viltis numatomoj ateity sukurti pasaulinę tikros ir pastovios taikos tvarką, apie kurią buvo giedriai svajojama prieš pusantų metų kuriant San Francisco Chartą;

2. tarptautinė politika pasistato sau naują, artimesnį ir realistiškesnį tikslą — kompromisais suderinti susikertančius interesus ir sukurti priešingų jėgų pusiausvyrą, kuri kiek galima atitolintų naujo karo katastrofą;

3. tam tikslui pasiekti atsisakoma nuo visuotinių, pasaulinio masto sprendimų ir apsiribojama praktiniais atskirų aktualiausių klausimų patvarkymais;

4. puoselėjama viltis, kad šio artimiausiojo tikslo kantriai besiekiant pamazėle susidarys tarptautinio pasitikėjimo atmosfera, kuri ilgainiui leis įgyvendinti idealinį Jungtinių Tautų tikslą — sukurti vieningą Vieną Pasaulį ir tuo būdu užtikrinti pastovią taiką.

Sis tylus, niekur nerasytas ir, galima sakyti, automatiškai įvykęs susitarimas — kompromisais grįsti šio meto tarptautinius santykius — yra taip pat ne kas kita, kaip kompromisas tarp siekiamojo Vieno Pasaulio idealo ir gresiančios naujo Pasaulinio Karo realybės. Vienas Pasaulis tuo tarpu neįmanomas, nes pernelyg aštriai susiduria ideologiškai priešingų galybių interesai ir siekimai. Apie naują karą tuo tarpu atsakingieji vyrai taip pat nedrįsta rimtai galvoti, nes pasaulis dar neatsigavo iš senojo ir nespėjo darai susivokti permainingose pokario perspektyvose.

Kai kurios tų perspektyvų spėjos paryškėti.

Jau turime pamoką ideologinėje plotmėje; tiesa, ji tik neigiamą. Ji moko, kad vadninamoji „San Francisco gadynė“ jau atgyveno. „Pagrindinis San Francisco principas, rašo „New York Herald Tribune“, buvo — kad bendradarbiavimo pusiausvyrą gali būti sukurta tarp skirtingų politinių sistemų. Buvo tikima, kad Jaltos politiniai kom-

promisai gali sudaryti pagrindą tokią pusiausvyrą, o po darbiečių laimėjimo D. Britanijoje atrodė, kad socializmo kilimas tenai ir Europos kontinente pasitarnaus kaip tiltas tarp totalistinio Rusijos komunizmo ir kapitalistinės Jungt. Valstybių demokratijos. Amerikiečių laikraštis pripažįsta, kad oji koncepcija nepasiteisino; „bendradarbiavimo pusiausvyrą“ nesuurtu. Jaltos kompromisai pasirodė neveiksmingi. Matom, kad Europos socializmas nepasitarnavo kaip Rytų — Vakarų jungtis: vokiečių socialdemokratija komunizmas užsirašo monopolistiškai pajungti iš visišaus, o prancūzų socialistus apvaldyti iš vidaus. „Vakarinės demokratijos turi susirasti naujus bendradarbiavimo principus“, graudena „N.Y.H.T.“ Juos rasti ne taip jau pigu, užtat, iš „San Francisco gadynės“ žengiant į naują tarptautinio santykiavimo erą, ir apsisprendžiama tenkintis atskirais „praktiškais patvarkymais“, per daug nelaužant galvos dėl gilesnių principų. Tuo patim atsisakoma dairytis toliau į ateitį.

Reikšminga praktinės plotmės pamoka kristalizuojasi teatrališkose JTO debatuose dėl nusiginklavimo, tuo pagrindinio saugumo elemento.

Trumpai tariant, pagal sovietinę koncepciją visuotinis nusiginklavimas (be tarptautinės patikrinamosios kontrolės!) turis sukurti visuotinį pasitikėjimą. Pagal britų atstovaujamą Vakarų pažiūrą nusiginklavimas, priešingai, turėtų būti visuotinio pasitikėjimo vaisius, o tam pasitikėjimui realų pagrindą tegalys duoti veiksmingas tarptautinis nusiginklavimo patikrinimas.

Zinomasis Walter Lippmannas ryžtasi kone su cinišku realizmu pažūrėti šiai problemai į akis ir rašo, jog „vieši debatai dėl nusiginklavimo niekad negali būti nuosirdūs. Dar daugiau: vieši pasiūlymai nusiginkluoti arba reguliuoti ginklavimąsi tegali būti manevrai laimėti pirmenybės endrojoje jėgų pusiausvyroje“. Jis netiki nė bet kokios tarptautinės patikrinamosios inspekcijos veiksmingumu, nes tie inspektoriai nebus gi įsileidžiami nei, sakysim,

į politbiuro, nei į jungtinio imperijos štabo posėdžius, ir jų surinktus duomenis visada turės papildyti agentūrinės žvalgybų žinios. Realistinė Lippmanno galva visą nusiginklavimo problemą suveda į paprastą klausimą — „susitarti, kaip sukurti ir išlaikyti faktiškai žinomų karinių pajėgų pusiausvyrą“. Konkretus pavyzdys — kaip sukurti patikimą pusiausvyrą tarp neišsemiamų sovietų sausumos pajėgų, kurios gali žygiuoti bet kur į Europą ir Aziją, ir tarp mūsų (anglosaksų) techninės persvaros, kuri iš didelių atstumų gali naikinamai smogti bet kurioje pasaulio vietoje.“

Tokia „patikima pusiausvyrą“ įmanoma, kol nėra nustojęs realaus intereso pagrindo straipsnio pradžioje minėtasis tylus didžiųjų galybių susitarimas kompromisais grįsti savo santykius.

Vakariečių požiūriu įrodinėdamas reikalauja išlaikyti tokią pusiausvyrą, amerikiečių žurnalistas Steele Commager piešia tokį eventualaus Rytų — Vakarų konflikto perspektyvų vaizdą („Magazine Digest“):

„Kuo mes (JAV) galėtume pasitikėti? Galimas daiktas, Anglija; tačiau britų-amerikiečių vienybė drumsčia kai kurie kartūs klausimai. (Prisiminkim britų darbiečių parlamentary „sukilimą“ prieš Beviną užs. politiką. J. B.) Ar Prancūzija prisidėtų prie mūsų bloko? Jos parama abejotina... Tas pats su Italija... Jeigu Vokietija turi likti silpna, jos prisidėjimas prie demokratinio bloko bus bereikšmis; jeigu ji turi pasidaryti stipri, tai tokia ji pasidarys tik rusų dėka... Tie, kurie žino, kaip plečiasi komunizmas Kuboj, Meksikoje, Čilėje, Brazilijoje, Bolivijoje, Paragvajui, tie, kurie pažįsta seną jankių nemėgimą lotynų Amerikoje, gali manyti, kad valstybės esančios į pietus nuo Rio Grande, nesvyruodamos prisidėtų prie JAV bloko... Visoje Rytų Azijoje anglais ir amerikiečiais labiau nepasitiki kaip rusais... Pagaliau,

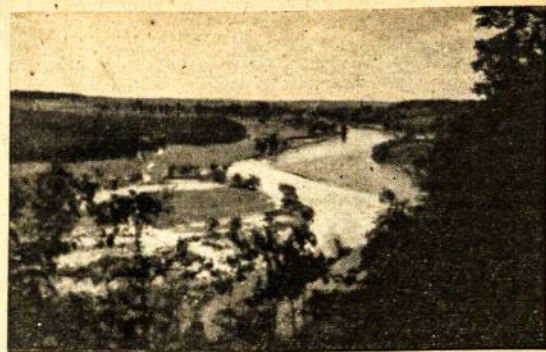
Müncheno skautai išvyksta stovyklauti

P. Palausko nuotr.

Augsburgo lietuvų skautų stovykla prie Amersee

A. Kurkulis nuotr.

Nemuno kilpa prie Birštono

jeigu mes teoriškai ir esam pakankamai galingi ir pajėgūs, tai ar turim tam pakankamai supratimo, valios ir užsimojimo?... Mums telieka praktiška alternatyva: toliau elti lygiagrečiai su sovietais keliu ir bandyti tuo būdu laimėti aiką...

Sovietinis partneris taip atvirai neišsako savo minčių; mislė tenka stebėtui įminti iš įvairių reiškinų. — Šių metų vasario 9 d. Stalinas žadėjo „artimojo ateity panaikinti maisto normavimą, ypatingą dėmesį atkreipti į vartojimo prekių gamybą, sparčiai sumažinti kainas ir pakelti darbo žmonių gyvenimo lygį“. Ligi šiol tatau nerealizuota, ir spalio revoliucijos iššiklėse Zdanovas kalbėjo apie naujus suvaržymus bei įspėjo rengtis naujiems sunkumams, „Sovietų S-gos vidaus pavelsklas rodo įtampą, dezorganizaciją, sunkumus ir tiesiog liguistas pastangas atsigausti“, rašo britų „Manchester Guardian“. „Atrodo, tartum sovietų vadai bandytų vidinį silpnumą atsverti savo atšiaurumu santykiuose su išoriu pasauliu.“ Bet tasai atšiaurumas nebūtinai turi eikšti norą kariauti.

Dėl to tad po „kritiškos derybų stadijos“ New Yorke keturi užs.

reik. ministrai rado kompromisą dėl pagrindinių Triesto klausimų. Dėl to keturi didieji neišsivaikščiojo kas sau, nors jų pasikalbėjimai Paryžiuje buvo ištisa susikirtimų ir krizių grandinė. Sovietų notos Turkijai nepakeitė Dardanely padėties, kaip Vašingtono ir Londono notos nepakeitė padėties Lenkijoje, Rumunijoje ar Bulgarijoje.

Maskviškiai korespondentai spėja, kad sovietai darys Vakarams politinių nuolaidų, norėdami iš jų gauti paramos savo ūkiui atstatyti. Maskvai reikiant reikalinga gera porcija vokiečių pramonės gaminių; štai, Vašingtonas su Maskva r su.ado pagrindą mainų biizniui“, rašo „Le Monde“. O toliau: „Nors JAV valstybės departamento pareigūnai tebeskelbia savo ištikimybę „kietai“, neglostymo“ politikai, kurių vis pabrėžia Byrnes, tačiau jie turi vis labiau skaitytis su amerikiečių viešąja opinija, kuri darosi kaskart palankesnė „realistinei“ politikai, t.y. politikai, kuri apsimoka“... Ji norėtų, kad Vašingtonas mestų brangiai atsieinančią ir nieko neduodančią intervencijos politiką Rytų Europoje...“

Gerb. Skaitytoju ir Platintoju dėmesiai

Nustacių laikraščio tiražą, platintojams dabar slunčiamo egz. skaičiams padidinti negalime. Negalime priimti ir naujos prenumeros. Pavieniams skaitytojams laikraščio kreditai nesunčiame. Pasibaigus prenumeratai, siuntimą tuo sustabdysime. Pavienius skaitytojus prašome įmokėti pinigų už 4 — 5 numerius iš anksto.

Platintojams, neišlyginusiems savo sąskaitų pas mus pagal mūsų prisųstas įrašų ištraukas, laikraščio siuntimą nuo sekancio numerio nutraukiame. Prašome gerb. platintojus nedelsiant atsiskaityti.

Mūsų debitorius prašome kaip galima skubiau atsiskaityti. Dabar pinigų galima gauti paštu iš visų zonų.

Palengvinti atsiskaitymui debitorius aplankys mūsų įgaliotinis p. Simas Kaštelionis, DP Identification Card Nr. 080535, Augsburg, su kuriuo prašome dėl sąskaitų išsiaiškinti ir atsiskaityti.

Neapmokėtų paieškojimų ir skelbimų nededame. Už kiekvieną paieškomą asmenį imama RM 2.— Belaisvių, gyvenančių užsienyje tautiečių ir nepasiturinčiųjų paieškojimui dedami nemokamai. Užuojautos ir sveikinimai — RM 15.—, įvairūs skelbimai — po RM 1,50 už eilutę.

„Ziburių“ dienraštis toliau nebeleidžiamas. Neatsilyginusius platintojus ir skaitytojus prašome atsilginti. Administracija